

SAVONIA

■ OPINNÄYTETYÖ - AMMATTIKORKEAKOULUTUTKINTO
SOSIAALI-, TERVEYS- JA LIIKUNTA-ALA

”PYSÄKKI ON HENKIREIKÄ”

Asiakkaiden näkemyksiä Päiväkeskus
Pysäkki ry Sonkajärven toiminnasta

TEKIJÄ: Hannele Luukkonen

Koulutusala Sosiaali-, terveys- ja liikunta-ala	
Koulutusohjelma Sosiaalialan koulutusohjelma	
Työn tekijä(t) Hannele Luukkonen	
Työn nimi "Pysäkki on henkireikä" - Asiakkaiden näkemyksiä Päiväkeskus Pysäkki ry Sonkajärven toiminnasta	
Päiväys 20.11.2016	Sivumäärä/Liitteet 58/7
Ohjaaja(t) Pirjo Turunen	
Toimeksiantaja/Yhteistyökumppani(t) Päiväkeskus Pysäkki ry	
<p>Tiivistelmä</p> <p>Opinnäytetyön tarkoituksena oli selvittää asiakkaiden näkemyksiä Päiväkeskus Pysäkki ry Sonkajärven toiminnasta. Opinnäytetyön tavoitteena oli koota asiakkailta saatuja näkemyksiä kehittämisehdotuksiksi toiminnanohjaajan sekä muiden tahojen avuksi toiminnan kehittämiseen. Opinnäytetyön toimeksiantaja oli Päiväkeskus Pysäkki ry ja työ toteutettiin Sonkajärvellä. Päiväkeskus Pysäkki ry Sonkajärveen kuuluu sekä Sonkajärven että Sukevan päiväkeskukset, joiden toiminnasta vastaa yksi toiminnanohjaaja.</p> <p>Tutkimus oli kvalitatiivinen tutkimus ja aineistot kerättiin vuoden 2015 lopussa haastattelemalla yhteensä kymmentä Sonkajärven ja Sukevan Pysäkin asiakasta teemahaastatteluilla. Aineistot analysoitiin vuoden 2016 keväällä aineistolähtöisellä sisällönanalyysillä. Tutkimustulosten perusteella esitetään kehittämisehdotuksia Sonkajärven ja Sukevan Pysäkin toimintaan.</p> <p>Opinnäytetyön tutkimustuloksista ilmeni, että Päiväkeskus Pysäkki ry Sonkajärven tarjoamia päiväkeskus-, työllistämisen- ja asumisen tukipalveluita pidetään tarpeellisina. Tutkimustulosten mukaan Pysäkin toimivuuteen ollaan yleisesti tyytyväisiä, mutta asiakkaiden haastatteluihin perustuen joitakin kehittämisehdotuksia nousi esiin. Tutkimustulosten perusteella suurimmat kehittämisen tarpeet liittyvät Pysäkistä tiedottamiseen, Sonkajärven päiväkeskuksen tiloihin sekä asiakkaiden kokemukseen leimautumisesta. Edellä mainittujen asioiden lisäksi kehittämisehdotuksia esitetään kaikkiin tutkimustuloksissa ilmenneisiin epäkohtiin Päiväkeskus Pysäkki ry Sonkajärven toiminnassa.</p>	
Avainsanat pähnteet, päihderiippuvuus, päihdepalvelut, päihdetyö, päiväkeskus, kvalitatiivinen tutkimus	

Field of Study Social Services, Health and Sports			
Degree Programme Degree Programme in Social Services			
Author(s) Hannele Luukkonen			
Title of Thesis "Pysäkki is the lifeline" – Customers views on activity of Päiväkeskus Pysäkki ry Sonkajärvi			
Date	20.11.2016	Pages/Appendices	58/7
Supervisor(s) Pirjo Turunen			
Client Organisation /Partners Päiväkeskus Pysäkki ry			
<p>Abstract</p> <p>The aim of this thesis was to explore the customers' views on the activity of Päiväkeskus Pysäkki ry Sonkajärvi. The objective of the thesis was to gather the customers' views and use them as a basis for developing the activity. These development proposals are useful for the activity leader and other parties because they help to develop the activities. The client organization in this thesis was Päiväkeskus Pysäkki ry and the research part of the thesis was carried out in Sonkajärvi. Päiväkeskus Pysäkki ry Sonkajärvi includes day centres in Sonkajärvi and Sukeva. One activity leader is responsible for the both day centres' activities. The research was qualitative. The data was gathered by ten theme-related interviews with the customers of Sonkajärvi Pysäkki and Sukeva Pysäkki at the end of 2015. The data was analyzed by using a content analysis method during the spring of 2016.</p> <p>The research results revealed that Päiväkeskus Pysäkki ry Sonkajärvi offers day center activities, employment service and support services for living, and these services are considered necessary. The results showed that the customers are satisfied with the functionality of Pysäkki but on the basis of the customers' interviews there seem to be some development needs. Based on the research results, the biggest development needs concern informing of the services of Pysäkki, the facilities of the day centre Sonkajärvi, and the customers' experience of stigma. In addition, development proposals are presented for all grievances found in the activity of Päiväkeskus Pysäkki ry Sonkajärvi.</p>			
<p>Keywords substance, substance addiction, substance misuse service, work with substance abuser, day centre, qualitative research</p>			

SISÄLTÖ

1	JOHDANTO.....	6
2	PÄIHTEET JA PÄIHDERIIPPUVUUS.....	8
2.1	Fyysinen, psyykinen, sosiaalinen ja henkinen riippuvuus.....	9
2.2	Päihderiippuvuus ja mielenterveysongelmat.....	10
2.3	Päihderiippuvuuden vaikutus elämänhallintaan	10
3	PÄIHDEPALVELUT JA PÄIHDETYÖ.....	12
3.1	Päihdepalveluiden järjestäminen	12
3.2	Asiakkaan osallisuus ja asiakaslähtöisyys päihdetyössä.....	13
4	PÄIVÄKESKUS PYSÄKKI RY	15
4.1	Päiväkeskustoiminta matalan kynnyksen palveluna	16
4.2	Päiväkeskus Pysäkki ry:n työllistämispalvelut	17
4.3	Asumisen tukipalvelut itsenäisen asumisen tukena	17
4.4	Päiväkeskus Pysäkki ry Sonkajärvi.....	18
5	TUTKIMUKSEN TOTEUTTAMINEN	20
5.1	Tutkimusmenetelmänä kvalitatiivinen tutkimus	20
5.2	Haastatteluaineistojen keräys teemahaastatteluilla.....	21
5.3	Haastatteluaineistojen käsittely	22
5.4	Analyysimenetelmänä aineistolähtöinen sisällönanalyysi	23
5.5	Tutkimuksen luotettavuus ja eettisyys	24
6	TUTKIMUKSEN TULOKSET	27
6.1	Asiakkaiden näkemyksiä Päiväkeskus Pysäkki ry Sonkajärven tarjoamista palveluista	27
6.2	Asiakkaiden näkemyksiä Päiväkeskus Pysäkki ry Sonkajärven tarpeellisuudesta ja toimivuudesta .	30
6.3	Asiakkaiden näkemyksiä Päiväkeskus Pysäkki ry Sonkajärven kehittämisestä	34
7	JOHTOPÄÄTÖKSET TUTKIMUSTULOKSISTA.....	36
7.1	Kehittämissuhteet Päiväkeskus Pysäkki ry Sonkajärven toimintaan.....	38
8	POHDINTA TUTKIMUSPROSESSISTA.....	43
	LÄHTEET JA TUOTETUT AINEISTOT	45
	LIITE 1: TUTKIMUSLUPA-ANOMUS	49
	LIITE 2: TUTKIMUKSEN IDEAN ESITTELY TUTKIMUSLUPA-ANOMUKSEEN	50
	LIITE 3: TUTKIMUSLUPA	51

LIITE 4: SUOSTUMUS HAASTATTELUUN	52
LIITE 5: TEEMAHAASTATTELU	53
LIITE 6: ALALUOKKIEN MUODOSTUMINEN.....	55
LIITE 7: ABSTRAHOINTI.....	58

1 JOHDANTO

Terveyden ja hyvinvoinnin laitoksen raportista ”Alkoholijuomien kulutus 2015” ilmenee, että Suomessa vuonna 2015 alkoholijuomien kokonaiskulutus oli 10,8 litraa sataprosenttista alkoholia 15 vuotta täyttäneeltä asukasta kohti. Alkoholien kokonaiskulutus sataprosenttisenä alkoholina oli Suomessa yhteensä 49,6 miljoonaa litraa. Suomessa vuonna 2015 alkoholijuomien tilastoitu kulutus oli 8,5 litraa sataprosenttista alkoholia 15 vuotta täyttäneeltä asukasta kohti. Tilastoitu kulutus on vähentynyt edelliseen vuoteen verrattuna 3,4 prosenttia. Alkoholijuomien tilastoitu myynti sataprosenttisenä alkoholina 15 vuotta täyttäneeltä asukasta kohti on ollut vuonna 2015 koko maassa 8,52 litraa. Pohjois-Savossa vastaava luku on ollut koko maan keskiarvoon verrattuna korkeampi, 9,09 litraa. (THL 2016b, 1, 7.) Sonkajärvellä on tilastoitu vuonna 2015 alkoholijuomien myynniksi sataprosenttisenä alkoholina 15 vuotta täyttäneeltä asukasta kohti 5,1 litraa. Huomioon on otettava, että Sonkajärven kunnan alueella ei ole Alkon myymälää, joten se voi vaikuttaa lukuun alkoholien myynnistä. (Sotkanet.fi 2016a, Sotkanet.fi 2016b.)

Terveyden ja hyvinvoinnin laitoksen ”Alkoholijuomien kulutus 2015” -raportista ilmenee, että alkoholijuomien tilastoitu kulutus oli vähentynyt edelliseen vuoteen verrattuna, joten suunta kulutukselle on ollut oikea. Toisaalta raportista ilmenee, että esimerkiksi Pohjois-Savon alueella alkoholijuomien tilastoitu myynti on ollut korkeampi koko maan keskiarvoon verrattuna, joten alkoholijuomien myynnin ja kulutuksen suhteen suuriakin alueellisia eroja voi olla. (THL 2016b, 1, 7.) Alkoholi on jo pitkään ollut Suomessa laillinen ja yleisin käytetty päihde. Alkoholi ja muut päihteet ovat aineita, jotka aiheuttavat väliaikaisesti muutoksia muun muassa ihmisen havainnointiin, mielialaan tai käytökseen. Varsinkin pitkään tai paljon käytettynä päihteet aiheuttavat ihmisille sosiaalisia ongelmia, sairauksia sekä riippuvuutta. (A-Klinikkasäätiö 2014a.)

Päihteiden käytön aiheuttamiin avun ja tuen tarpeisiin vastataan eri päihde- ja mielenterveyspalveluilla. Tässä tutkimuksessa perehdyn asiakkaiden näkemyksiin päihdepalveluihin kuuluvan Päiväkeskus Pysäkki ry Sonkajärven toiminnasta. Tutkimukseni toimeksiantaja on Päiväkeskus Pysäkki ry ja toteutin tutkimukseni Sonkajärvellä. Päiväkeskus Pysäkki ry Sonkajärven kuuluu Sonkajärven Pysäkki ja Sukevan Pysäkki, joiden toiminnasta vastaa yksi toiminnanohjaaja. Tutkimukseni tarkoituksena on selvittää asiakkaiden näkemyksiä Päiväkeskus Pysäkki ry Sonkajärven toiminnasta ja palveluista. Tutkimukseni tavoitteena on koota asiakkailta saatuja näkemyksiä konkreettisiksi tavoiksi kehittää Sonkajärven ja Sukevan Pysäkin toimintaa toiminnanohjaajan sekä muiden tahojen avuksi. Kehittämisehdotusten lisäksi tuotan tutkimuksellani tietoa siitä, mihin asioihin asiakkaat ovat tyytyväisiä ja mitä palveluita asiakkaat saavat Päiväkeskus Pysäkki ry Sonkajärveltä. Käytän raportissani Päiväkeskus Pysäkki ry:stä myös lyhennettä Pysäkki.

Päiväkeskus Pysäkki ry kuuluu kolmannen sektorin palveluihin ja se on valtakunnallisen Sininauhaliiton jäsenjärjestö. Päiväkeskus Pysäkki ry aloitti toimintansa Iisalmessa vuonna 1994 ja se perustettiin tukemaan avohuollon keinoin päihdeongelmaisten elämänhallintaa. Nykyään päiväkeskuksia on yhteensä kuusi ja ne sijaitsevat Iisalmen keskustassa, Iisalmen Kangaslamella, Vieremällä, Kiuruvedellä, Sonkajärvellä ja Sukevalla. Sonkajärven päiväkeskus aloitti toimintansa vuonna 2000 ja Su-

kevan päiväkeskus vuotta myöhemmin. Päiväkeskus Pysäkki ry:n toiminta ja palvelut voidaan jakaa kolmeen osa-alueeseen, joita ovat päiväkeskus-, työllistämis- ja asumisen tukipalvelut. Pysäkin palveluiden tavoitteena on tarjota asiakkaille toimintaa, joka antaa heille tukea päihde- ja mielenterveys- ja elämäntilanteeseen. Päiväkeskus Pysäkki ry on tärkeä osa Ylä-Savon SOTE kuntayhtymän päihdehuoltoa. Pysäkin päiväkeskuksilla käy päihde- ja mielenterveyskuntoutujien lisäksi esimerkiksi eläkeläisiä, työttömiä ja tukihenkilöitä. (Päiväkeskus Pysäkki ry 2016, 1, 3, 7, 9, 10.)

Teoreettisena viitekehystenä ja avainkäsitteinä tutkimuksessani ovat päihde- ja päihderiippuvuus, päihdehuolto, päihdetyö, päiväkeskus ja kvalitatiivinen tutkimus. Selvittääkseni asiakkaiden näkemyksiä Päiväkeskus Pysäkki ry Sonkajärven toiminnasta sekä tuottaakseni kehittämisehdotuksia Sonkajärven ja Sukevan Pysäkin toimintaan, on ymmärrettävä, mitkä asiat ohjaavat Pysäkin toimintaa. Pysäkin palveluiden tarkoituksena on tukea päihdeongelmaisten elämäntilannetta, joten aluksi olen jäsennellyt raporttiini tietoa päihde- ja päihderiippuvuuden eri ulottuvuuksista sekä päihderiippuvuuden vaikutuksesta elämäntilantaan. Lisäksi käsittelem mielenterveysongelmia ja päihderiippuvuutta yhdessä, sillä usein mielenterveysongelmat ja päihderiippuvuus liittyvät toisiinsa. Tutkimukseni aiheen rajauksen vuoksi en käsittele mielenterveysongelmia omana käsitteenään, mutta on kuitenkin hyvä huomioda, että päihdehuollossa työ on usein kokonaisuudessaan päihde- ja mielenterveystyötä. Raportissani on tietoutta päihdehuollosta, päihdetyöstä sekä asiakkaan osallisuudesta ja asiakaslähtöisyydestä päihdehuollossa. Teoreettiseen viitekehykseen kuuluu myös osuus Päiväkeskus Pysäkki ry:n toiminnasta sekä Päiväkeskus Pysäkki ry Sonkajärven toiminnan esittely.

Tutkimusmenetelmänäni on kvalitatiivinen tutkimus, aineistojen keräyksessä käytin puolistrukturoituja teemahaastatteluja ja aineistojen käsittelyn jälkeen tein analyysin aineistolähtöisenä sisällönanalyysinä. Tutkimusprosessini alkoi vuoden 2015 keuhällä, aineistojen keräyksen toteutin Päiväkeskus Pysäkki ry Sonkajärvellä vuoden 2015 lopussa ja vuoden 2016 lopussa tutkimukseni valmistui. Kerroin raportissani lisää tutkimukseni toteuttamisen vaiheista ja tutkimuksen luotettavuudesta sekä eettisyydestä. Lopuksi raportissani on tutkimukseni tulokset, johtopäätökset tutkimustuloksista, kehittämisehdotukset Päiväkeskus Pysäkki ry Sonkajärven toimintaan sekä pohdinta-osuus. Pohdinta-osuus sisältää pohdintaa omasta oppimisestani ja tutkimusprosessin etenemisestä sekä ehdotukset jatkotutkimusaiheista.

2 PÄIHTEET JA PÄIHDERIIPPUVUUS

Päihteiden käytön historia ulottuu kauas, sillä arkeologisilla kaivauksilla on pystytty toteamaan, että ihmiset ovat käyttäneet psyykeen vaikuttavia aineita jo 10 000 vuotta sitten. Huumaavien lääkeainesten käytöstä lääkinnällisesti sekä uskonnollisissa rituaaleissa on merkkejä 5000 vuoden takaa. Oluen juomisesta on tietoa yli 6000 vuoden takaa ja tislattua alkoholia on valmistettu jo 3000 vuotta sitten. Vaikka alkoholin käyttö levisi Eurooppaan jo keskiajalla ja alkoholia käyttävistä henkilöistä saattoi olla satunnaisesti haittaa, alkoholismia ei varsinaisesti vielä ollut tai alkoholiongelmia ei vielä nimetty. Alkoholismi ja alkoholiongelmat alkoivat kuitenkin kasvaa vapaiden markkinoiden myötä 1500-luvulla, kun tarkkoja rajoituksia tai säännöksiä kaupankäynnissä ei ollut. Lopulta alkoholismi saavutti niin sanotun epidemian tunnusmerkit jo 1800-luvulla. (Alexander 2004, 20–23; Holmberg, Partanen ja Koskelo 2015, 62.)

Tässä tutkimuksessa tarkoitan päihteillä päihdehuoltolain (17.1.1986/41, 2§) mukaisesti alkoholi-juomia tai muita päihtymistarkoituksessa käytettäviä aineita. Suomessa alkoholi on laillinen ja yleisin käytetty päihde. Muita päihdyttäviä aineita alkoholin lisäksi ovat esimerkiksi lääkkeet, joita käytetään päihtymistarkoituksessa sekä huumeet ja huumaavat aineet. Huumeet voidaan jakaa muun muassa keskushermostoa stimuloiviin ja lamaaviin aineisiin sekä hallusinogeenisiin. Suomessa eniten käytettyjä huumeita ja huumaavia aineita ovat kannabistuotteet, esimerkiksi marihuana ja hasis sekä hallusinogeenit, muun muassa lysergiinihapon dietyyliesteri eli LSD ja fensykliidiini eli PCP. Käytetyimpiin huumeisiin ja huumaaviin aineisiin Suomessa kuuluvat lisäksi opiaatit, esimerkiksi heroiini, synteettiset päihteet, kuten gamma ja lakka sekä psykostimulantit, kuten kokaiini ja amfetamiini. Käytetyimpiin huumeisiin ja huumaaviin aineisiin lukeutuvat myös hengitettävät tai impattavat tuotteet, muun muassa puhdistusaineet ja spraymaalit. Lisäksi lähes kuukausittain Suomeen kulkeutuu uusia muuntohuumeita, jotka ovat valmistettu synteettisesti kemiallisista raaka-aineista. (A-klinikkasäätiö 2014a; Huttunen 2015.)

Päihteiden käytön pitkä historia on johtanut monenlaisiin nykyisiin avun tarpeisiin yhteiskunnassamme, sillä päihteet ja päihteiden liikakäyttö aiheuttavat erilaisia avun, tuen, hoidon ja kuntoutuksen tarpeita. Päihteidenkäytön seurauksena apua voi tarvita esimerkiksi fyysisiin sairauksiin, mielen-terveyden häiriöihin sekä sosiaalisiin ongelmiin. (THL 2016d.) Päihteiden liikakäyttö voidaan jakaa riskikäyttöön, haitalliseen käyttöön ja riippuvuuteen (THL 2014). Tässä tutkimuksessa keskityn päihderiippuvuuteen ja sen tuomiin muutoksiin yksilön elämässä, sillä tietous päihderiippuvuudesta ja sen vaikutuksista auttavat ymmärtämään päihderiippuvaisen erilaisia avun ja tuen tarpeita.

Monet asiat vaikuttavat päihderiippuvuuden syntyyn ja riippuvuuden eri selitysmalleja sekä ulottuvuuksia on useita. Yhden määritelmän mukaan päihteiden liikakäyttö on kehittynyt päihderiippuvuudeksi silloin, kun päihteiden käytöstä on tullut pakonomaista toimintaa ja käyttäjän elämänhallinta heikentyy tai katoaa. Päihteet hallitsevat koko käyttäjän elämää ja käyttäjän kaikki toiminta kohdentuu päihteiden saamiseen ja käyttämiseen. (Irti huumeista ry s.a.b.) Tässä tutkimuksessa päihderiippuvuutta tarkastellaan neljästä riippuvuuden ulottuvuudesta, joita ovat fyysinen, psyykinen, sosiaalinen ja henkinen riippuvuus.

2.1 Fyysinen, psyykinen, sosiaalinen ja henkinen riippuvuus

Päihteet ja päihderiippuvuus vaikuttavat ihmiseen kokonaisuutena fyysisesti, psyykkisesti, henkisesti sekä sosiaalisesti. Päihderiippuvuus voi vaikuttaa ihmisen kaikkiin puoliin samanaikaisesti tai varsinkin päihderiippuvuuden syntyessä vain osaan niistä. Riippuvuuden kehittymisen helppous ja nopeus määräytyvät yleensä sen mukaan miten nopeasti aine vaikuttaa. Sitä helpommin riippuvuus kehittyy, mitä nopeammin aine vaikuttaa ja tuottaa hyvänolon tunteita. (Irti huumeista ry s.a.a; Salo-Chydenius, Holmberg ja Partanen 2015, 115.)

Päihteiden käytön kehityttyä fyysiseksi päihderiippuvuudeksi päihteet vaikuttavat käyttäjän elimistöön sekä hermosto- ja aivotoimintaan. Elimistö mukautuu sekä muuttuu päihteiden käytön myötä, sillä elimistö tottuu aineeseen ja niin sanotusti vaatii ainetta toimiakseen. Fyysinen päihderiippuvuus ilmenee muun muassa toleranssin eli sietokyvyn kasvulla, jolloin käyttäjä tarvitsee suurempia määriä käyttämäänsä ainetta päihtyäkseen. Päihteiden käytön loputtua tai vähetessä käyttäjälle voi tulla fyysisiä vieroitusoireita, joita ovat esimerkiksi vapina, kouristukset ja erilaiset kivut. (Irti huumeista ry s.a.a; MLL s.a; Salo-Chydenius ym. 2015, 115.)

Psyykinen päihderiippuvuus kehittyy usein ennen fyysistä riippuvuutta ja siihen ei välttämättä liity fyysisiä vieroitusoireita. Psyykinen päihderiippuvuus tarkoittaa päihteen käyttämistä pakonomaisena himona, voimakkaana tahtotilana tai opittuna tapana. Päihteellä haetaan nopeaa tyydytystä tai pakokeinoa esimerkiksi ahdistuneeseen olotilaan. Jos päihdyttävää ainetta ei saa, se voi aiheuttaa psyykkisinä oireina muun muassa passiivisuutta, hermostuneisuutta ja masentuneisuutta. (Irti huumeista ry s.a.a; Salo-Chydenius ym. 2015, 115.)

Päihderiippuvuuden ulottuvuuksiin kuuluu myös sosiaalinen riippuvuus, joka voi ilmetä jo ennen varsinaisen päihderiippuvuuden kehittymistä. Yleensä sosiaalinen riippuvuus on riippuvuutta ihmiseen, jonka kanssa päihteitä käytetään tai useisiin ihmisiin, joiden kanssa päihteitä käytetään. Päihteiden käyttäjiä yhdistävät päihteiden käyttöön liittyvät ajatukset, tunteet ja kokemukset. Sosiaaliseen riippuvuuteen kuuluu tunne hyväksytyksi tulemisesta sekä yhteenkuuluvuudesta, ja ihmiset tukevat toisiaan päihteiden käytössä. Lisäksi päihderiippuvuus ja runsas päihteiden käyttö voi vaikuttaa käyttäjän sosiaaliseen elämään esimerkiksi perhe- ja ystävyysuhteiden katkeamisella tai työpaikan menettämällä. (MLL s.a; Salo-Chydenius ym. 2015, 116.)

Henkiseen ulottuvuuteen päihderiippuvuudessa kuuluu päihderiippuvaisen niin sanotun henkisen tilan saavuttaminen. Päihderiippuvuus voi muuttaa ihmisen henkistä puolta, muun muassa identiteettiä, arvoja ja elämäntapaa. Päihderiippuvainen oikeuttaa päihteiden käytön ja riippuvuuden ajatuksissaan, sillä riippuvuuteen liittyy päihteiden käyttäjälle tärkeitä uskomuksia, ihanteita ja henkisyttä. Päihteestä, sen käytöstä sekä ihmisistä, joiden kanssa päihteitä käytetään, tulee päihderiippuvaiselle elämän tärkein asia ja arvo. Henkiseen riippuvuuteen kuuluu, että päihteiden käytöstä tulee elämäntapa ja päihteet hallitsevat elämää. (Salo-Chydenius ym. 2015, 116.)

2.2 Päihderiippuvuus ja mielenterveysongelmat

Päihderiippuvuus ja mielenterveysongelmat liittyvät usein yhteen, sillä ihminen saattaa käyttää päih-teitä mielenterveysongelmien sekä niiden oireiden vuoksi, esimerkiksi ahdistuneisuuden tunteeseen. Toisaalta päih-teiden käyttö voi laukaista tai lisätä mielenterveydellisiä ongelmia. Muuhun väestöön verrattuna päihderiippuvaisilla on korkeampi riski sairastua mielenterveyshäiriöihin. Esimerkiksi huumeidenkäyttö voi aiheuttaa pitkäaikaisia sekavuustiloja, psykoottisia häiriöitä ja pelkotiloja. Li-säksi mielenterveysongelmien hoitoon käytetyt lääkkeet voivat aiheuttaa riippuvuutta. (A-klinikkasäätiö 2014b; Inkinen, Holmberg, Partanen, Kylmänen ja Saarinen 2015, 347; National insti-tute on drug abuse 2014.)

Alkoholiriippuvaisilla on keskimääräisesti useammin muun muassa mielialahäiriöitä, ahdistuneisuutta ja persoonallisuushäiriöitä. Esimerkiksi 30–60 prosentilla alkoholiriippuvaisista on merkittäviä ma-sennusoireita ja 10–30 prosentilla masennuksesta kärsivillä on alkoholiongelma. Alkoholinkäytön lo-puttua pystytään toteamaan alkoholin osuus käyttäjän psyykkisessä oireilussa, sillä jos masennusoi-reilla on yhteys alkoholinkäyttöön, oireet katoavat muutamassa viikossa. Jos oireet eivät katoa, vaika alkoholinkäyttö olisi loppunut jo aiemmin, kyseessä on kaksoisdiagnoosi. Kaksoisdiagnoosi tar-koittaa sitä, että ihmisellä on päihderiippuvuus sekä mielenterveyden häiriö. Jos näiden lisäksi ihmi-sellä on jokin fyysinen sairaus, kyseessä on kolmoisdiagnoosi. (Inkinen ym. 2015, 347; THL 2016a.)

2.3 Päihderiippuvuuden vaikutus elämänhallintaan

Elämänhallinta tarkoittaa ihmisen kokemusta siitä, että hän voi itse vaikuttaa elämänsä asioihin ja muuttaa niitä itselleen sopivammiksi. Elämänhallinta voidaan jakaa sisäiseen ja ulkoiseen elämänhal-lintaan. Ulkoinen elämänhallinta on ihmisen pyrkimystä toimia ja elää omien tavoitteidensa sekä päämääriensä mukaisesti. Ihminen pyrkii vaikuttamaan omaan elämäänsä ja elämäntapahtumiin. Si-säinen elämänhallinta taas tarkoittaa kykyä sopeutua erilaisiin elämäntapahtumiin ja kykyä hyväksyä eri tapahtumat elämään kuuluvina asioina. Sisäinen elämänhallinta on opittava asia, jota harjoitel-laan lapsuudesta lähtien esimerkiksi opettelemalla hyväksymään elämässä eteen tulevat pettymyk-set. (Järvikoski 1994, 116; Roos 1988, 206, 207.)

Ihmisen elämänhallinta on silloin korkea, kun hän ajattelee olevansa itse vastuussa elämästään ja matala elämänhallinta taas silloin, kun hän ajattelee kaiken tapahtuvan riippumatta omasta toimin-nastaan. Korkea ja matala elämänhallinta ovat toistensa vastakohtia, ja ihminen on harvoin täsmäl-leen vain toisen elämänhallinnan tasolla, sillä yleensä ihminen sijoittuu elämänhallinnassaan tälle vä-lille. Elämänhallinta eri elämäntilanteissa voi myös vaihdella, esimerkiksi joku voi tuntea hallinnan tunnetta työasioissa, muttei ihmissuhteissa. Tärkeää onkin, että ihminen itse tiedostaa omat kykynsä hallita elämäänsä, sillä jos pyrkii liian korkeaan elämänhallintaan elämän joka osa-alueella, voi olla mahdotonta selviytyä yllättävistä elämäntilanteista, joihin ei voi itse vaikuttaa. Elämänhallinta auttaa ihmistä selviytymään vastoinkäymisistä, stressistä ja yllättävistä tilanteista. (Keltikangas-Järvinen 2008, 255–257.)

Päihderiippuvaiselle päihteiden käyttö muuttuu elämää hallitsevaksi asiaksi ja vaikuttaa käyttäjän elämänhallintaan monella tavalla. Päihderiippuvaisella voi olla matala ulkoinen sekä sisäinen elämänhallinta, koska päihderiippuvainen voi kokea, ettei hallitse omaa elämäänsä tai hän voi olla välittämättä mitä hänen elämässään tapahtuu. Käytännössä elämänhallinnan aleneminen tai puuttuminen voi vaikuttaa muun muassa päihderiippuvaisen itsestä huolehtimiseen, asioiden hoitamiseen sekä yleisesti kiinnostukseen oman arkensa sujumisesta. Arjen sujuminen ja kotitöiden teko voi olla päihderiippuvaiselle hankalaa kiinnostuksen puutteen tai aloitekyvyttömyyden vuoksi. Varsinkin pitkään jatkuneen päihteiden käytön seurauksena käyttäjällä voi olla ongelmia huolehtia ruokailustaan, pukeutumisestaan ja hygieniastaan. Itsestä huolehtimisen puutteet voivat johtua välinpitämättömyydestä, saamattomuudesta tai taloudellisten resurssien kohdentumisesta päihteisiin. Asioiden hoitaminen voi jäädä, koska asiointit esimerkiksi virastoissa ovat voineet hankaloitua päihtymyksestä tai vieroitusoireista johtuen. Asiointi voi olla päihderiippuvaiselle haasteellista myös esimerkiksi pitkäjänteisyyden puuttumisen tai ahdistuneisuuden vuoksi. (Julkunen ja Nyberg-Hakala 2010, 13, 24, 25.)

3 PÄIHDEPALVELUT JA PÄIHDETYÖ

Päiväkeskus Pysäkki ry kuuluu päihdepalveluihin, joten päihdepalveluita ohjaavat lait ja asetukset ohjaavat myös Pysäkin toimintaa ja tavoitteita. Sosiaali- ja terveysministeriö vastaa päihdepalveluiden kehittämisestä, lainsäädännön valmistelusta ja lainsäädännön uudistusten toteutuksen ohjauksesta. Palveluiden laadun valvonnasta vastaavat Sosiaali- ja terveysalan lupa- ja valvontavirasto Valvira sekä aluehallintovirastot. (STM s.a.) Päihdetyö ja päihdepalveluiden järjestäminen perustuvat 1980-luvulla tehtyihin lainsäädäntöuudistuksiin (Partanen 2015, 485). Päihdehuoltolaki (17.1.1986/41, 3§) velvoittaa kuntaa pitämään huolta päihdetyön toteutumisesta siten, että se vastaa sisällöltään ja laajuudeltaan kunnassa esiintyvään päihdepalveluiden tarpeeseen. Näiden palveluiden järjestäminen ja kehittäminen kuuluvat kunnan sosiaalilautakunnalle ja terveyslautakunnalle. Asiakkaalla on oikeus hyvään ja laadukkaaseen sosiaalihuoltoon sekä hyvään kohteluun ilman syrjintää. Asiakkaan toivomukset, mielipiteet, etu, tarpeet sekä äidinkieli ja kulttuuritausta tulee huomioida palveluissa. Sosiaalihuoltoa toteuttaessa asiakkaan ihmisarvoa ei saa loukata ja hänen vakaumustaan sekä yksityisyyttään tulee kunnioittaa. (Laki sosiaalihuollon asiakkaan asemasta ja oikeuksista 22.9.2000/812, 4§).

Päihdetyön tavoitteiksi on laissa määritelty päihteiden ongelmakäytön ja siihen liittyvien sosiaalisten sekä terveydellisten haittojen ehkäiseminen ja vähentäminen. Päihdetyön pitää perustua luottamuksellisuuteen sekä asiakkaan itsenäisen toiminnan tukemiseen. Päihteiden ongelmakäyttäjii on myös autettava esimerkiksi toimeentuloon, asumiseen ja työhön liittyvissä asioissa. Päihdepalveluita tulee olla saatavilla avun, tuen ja hoidon tarpeen mukaan päihteiden käyttäjien lisäksi päihteiden ongelmakäyttäjien perheille tai muille läheisille. Palveluiden tarkoitus on tukea päihteiden ongelmakäyttäjien ja heidän läheistensä turvallisuutta sekä toimintakykyä. Päihdetyössä toimivien eri viranomaisten sekä yhteisöjen tulee olla yhteistyössä ja muun muassa poliisin, työvoimaviranomaisten sekä asuntoviranomaisten kanssa tehtävään yhteistyöhön on kiinnitettävä huomiota. (Päihdehuoltolaki 17.1.1986/41, 1§, 7§, 8§, 9§.)

3.1 Päihdepalveluiden järjestäminen

Päihdehuoltolain (17.1.1986/41, 6§) mukaan kunnan yleisissä sosiaali- ja terveydenhuollon palveluissa pitää pystyä riittävällä tasolla hoitamaan päihteiden ongelmakäyttäjii. Jos riittävää hoitoa ei pystytä tarjoamaan yleisissä palveluissa, päihteiden ongelmakäyttäjät tulee ohjata päihdetyöhön erikoistuneisiin palveluihin. Päihdepalveluita pyritään järjestämään ensisijaisesti avohuollon toimenpitein helposti tavoitettaviksi, joustaviksi ja monipuolisiksi niin, että päihteiden ongelmakäyttäjät voivat itse hakeutua palveluiden piiriin. Laki velvoittaa kuntia pitämään huolta päihdepalveluiden toteutumisesta, mutta kuntien ei tarvitse tuottaa kaikkia palveluita itse. Palveluita voidaan tarjota yhteistyössä muiden kuntien kanssa tai ostaa ne ostopalveluina päihdepalveluita tuottavilta kolmannen tai yksityisen sektorin toimijoilta. (Karlsson, Kotovirta, Tigerstedt, Warpenius 2013, 40; Partanen 2015, 485, 486.)

Yleisiin sosiaali- ja terveydenhuollon avohoitomuotoisiin päihdepalveluihin kuuluvat esimerkiksi terveyskeskukset, työterveyshuolto sekä sosiaalitoimet. Laitosmuotoisia perusterveydenhuollon päihde-

palveluita voivat olla muun muassa vuodeosastot sekä asumispalvelut. Päihdetyön avohoitomuotoisia erityispalveluita tarjoavat esimerkiksi päiväkeskukset, nuorisoasemat ja terveysneuvontapisteet. Laitosmuotoisiin erityispalveluihin kuuluvat muun muassa selviämishoitoyksiköt, kuntoutuslaitokset sekä katkaisuhuoltoasemat. (Karlssoon ym. 2013, 40.)

Iisalmen ja Kiuruveden kaupunkien sekä Sonkajärven ja Vieremän kuntien alueella Ylä-Savon SOTE kuntayhtymä järjestää sosiaali- ja terveyspalvelut. Ylä-Savon SOTE kuntayhtymän vastuualueisiin kuuluvat terveyspalvelut, hoito- ja hoivapalvelut, hyvinvointipalvelut, ympäristö- ja terveysvalvontapalvelut sekä hallinto- ja tukipalvelut. (Ylä-Savon SOTE kuntayhtymä s.a.b.) Ylä-Savon SOTE kuntayhtymän mielenterveys- ja päihdesuunnitelmassa on asetettu tavoitteeksi vuosille 2016–2020 edistää mielenterveyttä ja vähentää päihdehaittoja Ylä-Savon SOTE kuntayhtymän alueella. Kaikkien ikäryhmien mielenterveys- ja päihdepalveluihin on määritelty yhteisiksi ja yleisiksi tavoitteiksi muun muassa yhteistyö hyvinvoinnin edistämiseksi kolmannen ja yksityisen sektorin sekä viranomaissektorin kanssa. (Ylä-Savon SOTE kuntayhtymä s.a.a, 9, 23, 24.) Kolmas sektori tarkoittaa järjestösektoria, johon kuuluvat kansalaisyhteiskunnan järjestöt ja säätiöt (Konttinen s.a).

Ylä-Savon SOTE kuntayhtymän mielenterveys- ja päihdesuunnitelman mukaan tarkoituksena on, että Ylä-Savon SOTE kuntayhtymän alueella eri palvelut muodostavat toimivan ja monipuolisen kokonaisuuden, jossa korostetaan asiakkaan ja hänen läheistensä osallistamista. (Ylä-Savon SOTE kuntayhtymä s.a.a, 24.) Päiväkeskus Pysäkki ry kuuluu kolmannen sektorin palveluihin ja Pysäkin tarjoamat palvelut ovat osa Ylä-Savon SOTE kuntayhtymän palvelukokonaisuutta, sillä Ylä-Savon SOTE kuntayhtymä ostaa Pysäkin palveluita alueensa asukkaille. Päiväkeskus Pysäkki ry toteuttaa tarjoamallaan palveluilla Ylä-Savon SOTE kuntayhtymän mielenterveys- ja päihdesuunnitelmassa asetetuista tavoitteista esimerkiksi päihdeettömyyden edistämistä. (Ylä-Savon SOTE kuntayhtymä s.a.a, 24.)

3.2 Asiakkaan osallisuus ja asiakaslähtöisyys päihdetyössä

Päihdehuoltolain (17.1.1986/41, 8§) keskeisissä periaatteissa tuodaan esille asiakkaan ja hänen läheistensä edun ensisijainen huomioiminen sekä asiakkaan oman toiminnan tukeminen. Tämä tarkoittaa asiakkaan ja hänen läheistensä osallisuutta sekä asiakaslähtöisyyttä päihdetyössä. Osallisuus on osallistumista ja osallisena olemista jossakin yhteisössä. Se ei ole varsinaisesti osallistumista toimintaan, vaan ihmisen tunne siitä, että hän on osa jotakin yhteisöä ja saa itse vaikuttaa asioihin. Päihdetyössä asiakkaan osallisuus merkitsee asiakkaan kokemusta esimerkiksi siitä, että saa ja voi vaikuttaa omiin palveluihinsa. Osallisuus tuo merkitystä ja yhdenvertaisuuden tunnetta ihmisen elämään. (THL 2016c.)

Asiakaslähtöisyys tarkoittaa sitä, että asiakkaan tarpeet, toiveet ja odotukset ovat työntekijän toiminnan lähtökohtana. Asiakaslähtöisessä työssä asiakkaalla on mahdollisuus osallistua omien palveluidensa suunnitteluun, toteutukseen ja arviointiin. Työntekijä ottaa työskentelyssään ja päätöksen teossaan huomioon asiakkaan mielipiteen sekä antaa asiakkaalle mahdollisuuden osallistua ja vaikuttaa omien asioidensa hoitoon. (Friis, Eirola ja Mannonen 2004, 174; Laki sosiaalihuollon asiakkaan

asemasta ja oikeuksista 22.9.2000/812, 8§.) Päiväkeskus Pysäkki ry on asettanut palveluilleen yhdeksi tavoitteeksi asiakaslähtöisyyden. Pysäkillä asiakaslähtöisyydessä huomioon otetaan muun muassa asiakkaan oma halu ja motivaatio muutokseen. Lisäksi asiakasta osallistetaan päättämään elämästään ja elämänmuutoksistaan, sillä Pysäkin työntekijät eivät voi ottaa asiakkaan elämää hallintaan ja tekemään päätöksiä asiakkaan puolesta. (Päiväkeskus Pysäkki ry 2016, 7.)

Minna Laitila (2010, 61, 62, 73, 75, 85–136) on selvittänyt tutkimuksessaan asiakkaiden osallisuutta ja asiakaslähtöisyyttä päihde- ja mielenterveystyössä asiakkaiden sekä työntekijöiden näkökulmasta. Laitilan tutkimuksen nimi on Asiakkaan osallisuus mielenterveys- ja päihdetyössä, fenomenografinen lähestymistapa. Tutkimuksen tavoitteena on ollut päihde- ja mielenterveystyön kehittäminen tuemalla asiakkaiden osallisuutta. Laitila haastatteli tutkimukseensa 27 asiakasta ja 11 työntekijää. Tutkimustuloksina selvisi, että asiakkaiden ja työntekijöiden mukaan asiakaslähtöisyys toteutuu päihde- ja mielenterveystyössä asiantuntijan työtapoina, organisaation toimintamallina sekä asiakkaan ja työntekijän välisenä yhteistyönä. Tutkimuksessa kävi ilmi, että asiakkaiden näkemykset asiakkaan osallisuudesta sekä asiakaslähtöisyydestä päihde- ja mielenterveystyössä vaihtelivat suuresti. Osa asiakkaista ajatteli esimerkiksi, että asiakkaan ajatukset on otettava huomioon palveluita suunniteltaessa, koska asiakkaalla on paras asiantuntijuus palveluiden sisältöjen suunnitteluun. Toisaalta esiin nousi myös asiakkaiden näkemyksiä siitä, ettei päihde- ja mielenterveystyöhön kuulu asiakaslähtöisyys ollenkaan, vaan työntekijä tietää parhaiten mitä tehdä.

Laitilan tutkimuksessa yhteenvedon työntekijöiden haastatteluista asiakaslähtöisyys ilmeni hyvänä ja positiivisena asiana, joka vaikuttaa asiakkaaseen, työntekijään sekä heidän väliseen yhteistyöhön. Työntekijät näkivät työnsä asiakaslähtöisenä, mutta heidän mielestään asiakkaiden osallistaminen ei toteudu toiveiden mukaan. Kehittämiskohteiksi tutkimuksessa nousee selkeästi esille asiakkaiden osallisuus. Ehdotuksiksi asiakkaiden osallisuuden parantamiseen päihde- ja mielenterveyspalveluissa Laitila ehdottaa muun muassa riittävää resursointia, työntekijöiden asenteiden tarkastelua ja huomion kiinnittämistä riittävään tiedonantoon asiakkaiden vaikuttamismahdollisuuksista. Asiakkaille täytyy antaa selkeitä vaihtoehtoja valintoihin ja vaikuttamiseen omissa palveluissaan ja hoidossaan. (Laitila 2010, 85–136, 184–186.)

4 PÄIVÄKESKUS PYSÄKKI RY

Tutkimukseni toimeksiantaja on Päiväkeskus Pysäkki ry ja toteutin tutkimukseni Sonkajärvellä. Päiväkeskus Pysäkki ry Sonkajärven toiminnanohjaaja toimi tutkimuksessani toimeksiantajan edustajana sekä ohjaajana antaen tutkimukseeni näkökulmia työelämän asiantuntijana. Päiväkeskus Pysäkki ry aloitti toimintansa Iisalmessa vuonna 1994, ja se perustettiin tukemaan avohuollon keinoin päihdeongelmaisten elämänhallintaa. Nykyään päiväkeskuksia on yhteensä kuusi ja ne sijaitsevat Iisalmen keskustassa, Iisalmen Kangaslammella, Vieremällä, Kiuruvedellä, Sonkajärvellä ja Sukevalla. Sukeva on Sonkajärven taajama-alue ja Päiväkeskus Pysäkki ry Sonkajärveen kuuluu sekä Sonkajärven että Sukevan Pysäkki, joiden toiminnasta vastaa yksi toiminnanohjaaja. Päiväkeskus Pysäkki ry kuuluu kolmannen sektorin palveluihin ja se on valtakunnallisen Sininauhaliiton jäsenjärjestö (Päiväkeskus Pysäkki ry 2016, 1, 3). Sininauhaliitto on kristillisten päihdejärjestöjen keskusliitto, jonka tehtävänä on palvella ja edistää jäsenyhteisöjensä toimintaa päihdetyössä, päihdehaittojen sekä syrjäytymisen vähentämisessä, riippuvuuksista toipumisesta ja elämänlaadun parantamisessa (Sininauha s.a.a, Sininauha s.a.b).

Päiväkeskus Pysäkki ry:n organisaatioon kuuluivat vuonna 2015 viisi toiminnanohjaajaa, toiminnanjohtaja, toimistonhoitaja, hallitus ja yhdistyksen jäsenistö. Yhdistyksen jäsenistöön kuului 227 jäsentä. Asumisentuen ohjaaja aloitti työskentelyn Päiväkeskus Pysäkki ry:llä maaliskuussa 2015 (Päiväkeskus Pysäkki ry 2016, 1, 2, 4). Päiväkeskus Pysäkki ry:n rahoitus muodostuu muun muassa Raha-automaattiyhdistyksen avustuksesta, Ylä-Savon SOTE kuntayhtymän avustuksista ja asumisen tukipalvelusopimuksista, vuokratuloista, seurakuntien avustuksista, päiväkeskusten omista tuloista sekä eri työllistämismuotojen kautta Työ- ja elinkeinotoimiston rahoituksesta. Varsinkin kuntouttavan työtoiminnan järjestämisestä tulevat tulot ovat kasvaneet useilla päiväkeskuksilla (Päiväkeskus Pysäkki ry 2015, 42). Merkittävimpiä yhteistyökumppaneita rahoituksen lisäksi ovat muun muassa Työvoiman palvelukeskus Ylä-Savo, päihde- ja mielenterveyspalvelut sekä sosiaalikeskukset (Päiväkeskus Pysäkki ry 2009).

Päiväkeskus Pysäkki ry:n toiminta ja palvelut voidaan jakaa kolmeen osa-alueeseen, joita ovat päiväkeskus-, työllistämisen- ja asumisen tukipalvelut. Pysäkin palveluiden tarkoituksena ei ole ainoastaan ja suoraviivaisesti asiakkaiden raitistaminen, vaan tavoitteena on tarjota asiakkaille toimintaa, joka antaa heille tukea päihde- ja elämänhallintaan. Työote Pysäkillä on ratkaisu- ja voimavarasuuntautunutta. (Päiväkeskus Pysäkki ry 2016, 1, 7.) Ratkaisu- ja voimavarasuuntautuneella työotteella tarkoitetaan sitä, että työntekijät pyrkivät selvittämään asiakkaan arvot ja asenteet sekä asiat, joissa asiakas on onnistunut aiemmin ja miten hän on niissä silloin onnistunut. Tämän kautta tarkoituksena on tukea ja ohjata asiakasta ottamalla huomioon hänen omat voimavaransa sekä halu ja motivaatio muutokseen sekä raitistumiseen. (Riikonen ja Vataja 2009.)

4.1 Päiväkeskustoiminta matalan kynnyksen palveluna

Pysäkin päiväkeskukset ovat avoimia matalan kynnyksen paikkoja, joiden tarkoituksena on tarjota kävijöille virikkeitä, vertaistukea, sosiaalisuutta, keskustelua ja kannustusta (Päiväkeskus Pysäkki ry 2016, 1). Matalan kynnyksen paikka tarkoittaa palvelua, johon hakeutuminen vaatii asiakkaalta mahdollisimman vähän ja palvelun saaminen on vaivatonta eikä edellytä asiakkaalta suuria muutoksia. Matalan kynnyksen palvelu toteutetaan asiakaslähtöisesti, sillä pyritään varhaiseen puuttumiseen sekä mahdollistetaan asiakkaalle avun kysyminen ilman leimautumista. (Leemann ja Hämäläinen 2015, 1–5.) Pysäkin päiväkeskusten toiminta perustuu luottamukseen, asiakaslähtöisyyteen sekä päihteettömyyteen. Päiväkeskuksille ei saa mennä päihteiden vaikutuksen alaisena. Päiväkeskuksissa voi käydä esimerkiksi pesemässä pyykkejä, ruokailla edullisesti, lukea päivän lehdet, katsella televisiota, osallistua erilaisiin toimintatietoihin tai tavata muita ihmisiä. Päiväkeskuskävijöille järjestetään myös erilaisia tapahtumia ja retkiä. Päiväkeskuksissa käy päihde- ja mielenterveyskuntoutujien lisäksi muun muassa eläkeläisiä, työttömiä ja tukihenkilöitä. (Päiväkeskus Pysäkki ry 2016, 1, 3, 7.)

Sininauhaliitto käynnisti vuonna 2006 kaksi vuotta kestäneen tutkimuksen Päihdetyön päiväkeskus, katoava työmuoto vai tärkeä osa palveluketjua? Tutkimuksen tavoitteena oli selvittää päihdetyön päiväkeskustoiminnan vaikuttavuutta sekä laajuutta. Vaikuttavuudella tarkoitetaan tässä yhteydessä muun muassa päiväkeskusten paikkaa osana paikallisia palveluita, päiväkeskustoiminnan laatua ja työn vaikutuksia. Laajuus tarkoittaa selvitystä siitä, minkä verran päiväkeskustoimijoita, päiväkeskusasiakkaita, päiväkeskuksissa työskenteleviä ihmisiä ja erilaisia päiväkeskustoimintoja on. Tutkimus toteutettiin kyselylomakkeilla, joita oli lähetetty päiväkeskuksille sekä kunnille, joissa päiväkeskuksia sijaitsee. Päiväkeskuksilta tuli vastauksia yhteensä 160 kappaletta ja näistä 143 vastauslomaketta hyväksyttiin tutkimusaineistoon. Kyselyyn saatuja vastauksia tuli esimerkiksi Päiväkeskus Pysäkki ry:n Sonkajärven ja Iisalmen Kangaslammin päiväkeskuksilta. Kuntien sosiaalijohdoilta saatuja hyväksytyjä vastauslomakkeita oli 55 kappaletta. (Lund 2008, 12–14, 122.)

Sininauhaliiton tutkimuksessa kävi ilmi muun muassa, että päihdetyön päiväkeskusten asiakkaat käyttävät ensisijaisena päihteenään ylivoimaisesti eniten alkoholia ja niin sanottuja vakioikäviä on vähemmän sellaisissa päiväkeskuksissa, joissa ei ole vakituista työntekijää. Tutkimuksen varsinaisiin tavoitteisiin tuloksiksi selvisi, että päiväkeskusten ja kunnan toimijat ovat tyytyväisiä päiväkeskusten sijaintiin. Lisäksi päiväkeskustoiminta on kasvavaa toimintaa, jolle on tulevaisuudessakin tarvetta. Kuntien sosiaalijohdoilta saaduista vastauksista selvisi näkemyksiä siitä, että päiväkeskukset ovat tarpeellisia palveluita päihdehuollon kokonaisuudessa, niillä on positiivisia vaikutuksia asiakkaisiin ja ne tarjoavat asiakkaille hyvän mahdollisuuden osallisuuteen. Päiväkeskustoiminnan vaikuttavuuteen on selkeänä yhteenvetona ajatus siitä, että päiväkeskukset ovat tarjonneet tuhansille yhteiskunnasta syrjäytyneille mahdollisuuden parempaan arkeen. Tutkimuksen perusteella eri päiväkeskuksissa käy vuoden aikana noin 29 000 eri asiakasta ja käyntejä kertyy yhteensä 800 000. Päiväkeskuksissa on työntekijöitä yhteensä yli 1200. Eri toimintamuotoja on paljon riippuen päiväkeskuksesta, sillä käytännössä toiminnat määräytyvät päiväkeskuksen suuruuden mukaan. Yleensä päiväkeskusten perustoimintoihin kuuluvat esimerkiksi kahvila- ja ruokalatoiminta. (Lund 2008, 7–8, 22–98.)

4.2 Päiväkeskus Pysäkki ry:n työllistämispalvelut

Yksi osa Päiväkeskus Pysäkki ry:n toimintaa ovat työllistämispalvelut. Päiväkeskukset työllistävät muun muassa pitkäaikaistyöttömiä päiväkeskustöihin ja varsinkin kesäisin ympäristöpajalle ulkotöihin. Työtehtäviä ovat esimerkiksi keittiö-, siivous-, remontointi- ja asiakastyö. Työllistämiskausilla on tarkoitus selvittää työntekijän mahdollisuudet muualle työllistymiseen tai kouluttautumiseen. Työllistämässä päiväkeskukset tekevät yhteistyötä muun muassa sosiaalikeskusten, työ- ja elinkeinotoimiston sekä Työvoima Palvelukeskus Ylä-Savon kanssa. Vuonna 2015 päiväkeskuksilla oli yhteensä 168 henkilöä työkokeilussa, palkkatuella tai kuntouttavassa työtoiminnassa. Päiväkeskuksilla toimii myös vapaaehtoistyöntekijöitä sekä opiskelijoita. (Päiväkeskus Pysäkki ry 2016, 4, 5, 7.)

Kuntouttava työtoiminta on tarkoitettu pitkään työttömänä olleille tai henkilöille, jotka eivät jostain syystä voi osallistua julkisiin työvoimapalveluihin. Työtoiminnan tavoitteena on muun muassa rytmittää arkea, parantaa elämänhallintaa ja totutella työelämän tuomiin velvollisuuksiin. Jokaiselle työtoimintaan tulevalle suunnitellaan yksilöllisesti työtehtävät ja aikataulut, joissa otetaan huomioon esimerkiksi yksilön voimavarat, osaaminen ja elämäntilanne. On myös mahdollista, että osa päiväkeskuksilla kuntouttavassa työtoiminnassa olleista jatkaa työskentelyä palkkatuella. (Päiväkeskus Pysäkki ry 2015, 4, 6; TE-palvelut 2014.)

Palkkatuella työllistyminen on tarkoitettu henkilöille, joiden on vaikea työllistyä esimerkiksi pitkään kestäneen työttömyyden, ammattitaidon puutteen, sairauden tai vamman vuoksi. Työ- ja elinkeinotoimisto päättää palkkatuen suuruuden sekä keston yksilökohtaisesti, ja palkkatuki on aina harkinnanvarainen perustuen työnhakijan tarpeisiin. Tavoitteena palkkatuella työskentelyssä on muiden työllistymistapojen tavoin yksilön työllistyminen avoimille työmarkkinoille sekä ammatillisen osaamisen parantaminen. (TE-palvelut 2016a.) Työkokeilu on työllistymismuoto, johon voi hakea itse esimerkiksi ammatinvaihtoa suunnitellessaan tai työttömänä ollessaan hakeakseen työkokemusta. (TE-palvelut 2016b).

4.3 Asumisen tukipalvelut itsenäisen asumisen tukena

Ylä-Savon SOTE kuntayhtymän kilpailutettua asumisen tukipalvelut Päiväkeskus Pysäkki ry valittiin vuoden 2014 maaliskuussa tuottamaan 1. tason asumisen tukipalveluita kaikkiin kuntiin, joissa päiväkeskukset sijaitsevat sekä 2. tason asumisen tukipalveluita kaikkiin muihin Pysäkin toiminta-alueisiin paitsi Kiuruvedelle. 1. tason asumisen tukipalvelut tarkoittavat palveluita, joita Pysäkin asiakkaat saavat halutessaan ilman palvelun ostajan eli Ylä-Savon SOTE kuntayhtymän päätöstä, ja asiakas ei tarvitse sosiaalitoimen asiakkuutta. 2. tason asumisen tukipalvelut taas tarkoittavat palveluita, joihin tarvitaan palvelun ostajan päätös ja asiakkaan palvelun tarve on yleensä myös säännöllisempää. (Päiväkeskus Pysäkki ry 2016, 3.)

Asumisen tukipalveluilla varmistetaan asiakkaiden avun saanti päiväkeskusten ulkopuolelle. Iisalmen keskustan ja Kiuruveden päiväkeskuksilla on omia päihteettömiä tukiasuntoja ja lisäksi, niin kuin muissakin Pysäkin toiminta-alueen kunnissa, asiakkaat asuvat omissa asunnoissaan. Tukiasumistoi-

minnan tavoitteena on muun muassa tukea ja ohjata asiakkaita itsenäiseen asumiseen, arjesta selviytymiseen ja parempaan elämänhallintaan. Asiakkaita voidaan tukea ja ohjata lähes kaikessa mitä arjessa eteen tulee, esimerkiksi lääkärissä asiointi, asiapapereiden täyttäminen tai kauppa-asioiden hoito. Asiakkaille tehdään yksilöllinen palvelusuunnitelma, jossa otetaan huomioon asiakkaan omat toiveet, tavoitteet ja tarpeet asumisen tukipalvelulle. Palvelusuunnitelmaa tarkennetaan ja täydennetään säännöllisesti sekä tarpeen mukaan. Asumisen tukipalveluiden piiriin asiakkaat pääsevät usein sosiaalitoimen kautta, mutta myös esimerkiksi omaisten, läheisten tai asiakkaan itse ottaessa yhteyttä suoraan Pysäkille. (Marin 2015-05-21; Päiväkeskus Pysäkki ry 2016, 4.)

4.4 Päiväkeskus Pysäkki ry Sonkajärvi

Sonkajärven päiväkeskus aloitti toimintansa keskellä kirkonkylää vuonna 2000 kunnan osoittamissa tiloissa. Sukevan päiväkeskuksen toiminta alkoi vuonna 2001 ja toimitilat vaihtuivat vuonna 2013. Tällä hetkellä päiväkeskus sijaitsee keskeisellä paikalla Sukevan kirkonkylällä. Toiminnanohjaaja on pääsääntöisesti tavattavissa Sonkajärven päiväkeskuksella, mutta hän käy viikoittain tai tarvittaessa useammin Sukevalla. Vuonna 2015 Päiväkeskus Pysäkki ry Sonkajärvellä ja kunnan työpajalla työskenteli yhteinen kuntouttavan työtoiminnan ohjaaja, jonka palkkaukseen myös kunta osallistui. Kaikilla Pysäkin päiväkeskuksilla toimiva asumisentuen ohjaaja työskentelee Sonkajärvellä viikoittain. (Marin 2015-05-21; Päiväkeskus Pysäkki ry 2016, 9–11.)

Tärkeimpiä yhteistyökumppaneita Sonkajärven ja Sukevan Pysäkillä ovat kunnan työllisyssihteeri, Sonkajärven sosiaalitoimi ja Työvoimapalvelukeskus Ylä-Savo. Näiden yhteistyökumppaneiden kautta asiakkaat esimerkiksi työllistyvät Pysäkille. Sonkajärven päiväkeskuksella ja ympäristöpajalla työskenteli vuonna 2015 eri tukimuodoilla yhteensä 30 henkilöä ja Sukevalla yhteensä 12 henkilöä. Päiväkeskus Pysäkki ry Sonkajärven järjestämät asumisen tukipalvelut ovat yleensä osa päihde- ja mielenterveysasiakkaan palveluketjua, johon kuuluvat esimerkiksi kotihoito, mielenterveyspalvelut ja sosiaalitoimi. Vuonna 2015 kotiin tuettavia asiakkaita oli Sonkajärvellä ja Sukevalla yhteensä 34. (Marin 2015-05-21; Päiväkeskus Pysäkki ry 2016, 7, 10.)

Sonkajärven päiväkeskuksella aloitettiin vuoden 2014 lopussa ruoka-apu, joka toteutetaan viikoittain jakamalla paikallisen kauppiaan lahjoittamia elintarvikkeita Pysäkin asiakkaille. Avun tavoittaa viikoittain noin 30–50 asiakasta. Päiväkeskuksella järjestetään erilaisia toimintatuokioita ja kuukausittain on retkiä tai tapahtumia, esimerkiksi keilausta tai ulkoilupäiviä. Sonkajärven päiväkeskuksen tiloissa kokoontuu myös kerran viikossa AA-kerho ja Sukevan päiväkeskuksella Helluntaiseurakunta järjestää joka toinen viikko Ystävällän. Päiväkeskus Pysäkki ry Sonkajärvi järjestää Sonkajärvellä sijaitsevan Vertaistoimintakeskus Touhulan kanssa yhteistä toimintaa asiakkailleen, muun muassa joulujuhlan. Vertaistoimintakeskus Touhulan asiakaskuntaan kuuluvat mielenterveyskuntoutujat. (Marin 2015-05-21; Päiväkeskus Pysäkki ry 2016, 10, 11.)

Sonkajärven päiväkeskuksella kävi vuonna 2015 yhteensä 136 henkilöä ja käyntikertoja kertyi yhteensä 6564. Asiakkaita kävi eri ikäluokista, vaihdellen 20–75 vuoden välillä. Sukevan päiväkeskuksella kävijöitä oli 121 ja yhteensä 3319 käyntikertaa. Sukevalla asiakkaiden ikäjakauma oli 26–90

vuoden välillä. Päiväkeskus Pysäkki ry Sonkajärven asiakaskuntaan kuului vuonna 2015 yhteensä 76 jäsenkortin lunastanutta asiakasta. Jäsenkortilla saa esimerkiksi päiväkeskuksella valmistetun aterian edullisemmin. Sonkajärven ja Sukevan päiväkeskukset olivat vuonna 2015 avoinna maanantaista perjantaihin klo. 8–13. (Marin 2015-05-21; Päiväkeskus Pysäkki ry 2016, 10 11.) Päiväkeskus Pysäkki ry Sonkajärven asiakasmäärät ovat merkittäviä verrattuna Sonkajärven kunnan asukaslukuun. Sonkajärven kunnan asukasluku oli vuoden 2015 lopussa 4278 ja tähän lukuun sisältyy myös noin 1000 Sukevan kylällä asuvaa ihmistä (Sonkajärven kunta s.a.b; Sonkajärven kunta s.a.c).

5 TUTKIMUKSEN TOTEUTTAMINEN

Idea tutkimukseni aiheesta tuli vuoden 2015 alussa ensimmäisen ammatillisen harjoitteluni aikana Päiväkeskus Pysäkki ry Sonkajärvellä, kun toiminnanohjaaja kysyi halukkuuttani selvittää ja jäsentää kehittämis ehdotuksia Sonkajärven ja Sukevan Pysäkin toimintaan. Tutkimukseni tarkoituksena oli selvittää asiakkaiden mielipiteitä ja näkemyksiä Päiväkeskus Pysäkki ry Sonkajärven toiminnasta ja palveluista. Tutkimukseni kohderyhmänä olivat Päiväkeskus Pysäkki ry Sonkajärven asiakkaat, ja kymmenen tutkimukseeni osallistunutta henkilöä olivat päiväkeskuskävijöitä, eri tukimuodoilla työllistettyjä tai tuetun asumisen asiakkaita. Haastateltavista kaksi oli Sukevan Pysäkin ja kahdeksan Sonkajärven Pysäkin asiakasta. Naisia oli yhteensä neljä ja miehiä kuusi.

Tutkimukseni tavoitteena oli koota asiakkailta saatuja näkemyksiä konkreettisiksi tavoiksi kehittää Sonkajärven ja Sukevan Pysäkin toimintaa toiminnanohjaajan sekä muiden tahojen avuksi toiminnan kehittämiseen. Kehittämis ehdotusten lisäksi tuotan tutkimuksellani tietoa siitä, mihin asioihin asiakkaat ovat tyytyväisiä ja mitä palveluita asiakkaat saavat Pysäkiltä. Tutkimustehtäväni jakautui kolmeen tutkimuskysymykseen:

1. Mitä palveluita Päiväkeskus Pysäkki Ry Sonkajärvi tällä hetkellä tarjoaa asiakkailleen?
2. Miten asiakkaat kokevat palveluiden tarpeellisuuden ja toimivuuden?
3. Mitä kehitettävää asiakkaat näkevät palveluissa?

Otin Päiväkeskus Pysäkki ry Sonkajärven toiminnanohjaajan ehdotuksen tutkimuksen aiheesta mielelläni vastaan vuoden 2015 maaliskuussa ja tutkimukseni aihekuvaus valmistui toukokuussa. Päiväkeskus Pysäkki ry:n hallitus käsitteli vuoden 2015 kesäkuussa kokouksessaan tutkimuslupa-anomukseni (liite 1) sekä anomuksen liitteenä olleen tutkimukseni idean esittelyn (liite 2) ja hallitus myönsi tutkimusluvan (liite 3). Tutkimusluvan saamisen jälkeen tutkimukseni työsuunnitelman kirjoitusprosessi alkoi, se hyväksyttiin vuoden 2015 syyskuussa ja aloitin puolistrukturoidut teemahaastattelut lokakuussa saaden ne valmiiksi joulukuun alussa. Vuoden 2016 kevään aikana kirjoitin tutkimukseeni lisää teoriaosuutta, käsittelin haastatteluaineistot ja aineistolähtöiseen sisällönanalyysiin perustuen raportoin tutkimustulokset. Kesän ja syksyn aikana tutkimusprosessi jatkui tutkimustulosten tarkastelulla sekä kehittämis ehdotusten jäsentämisellä. Kirjoitusprosessin ja kokonaisuudessaan tutkimuksen kokoamisen jälkeen esittelin tutkimukseni vuoden 2016 marraskuussa oppilaitokseni Savonia-ammattikorkeakoulun lisäksi Sonkajärven Pysäkillä saaden tutkimukseni valmiiksi.

5.1 Tutkimusmenetelmänä kvalitatiivinen tutkimus

Tutkimukseni tutkimusmenetelmä on kvalitatiivinen eli laadullinen. Kvalitatiivisen tutkimuksen tarkoituksena on kuvata ja ymmärtää tutkittavaa ilmiötä syvällisesti, joten yleensä haastateltavia on pieni määrä ja haastatteluaineistoa analysoidaan perusteellisesti. Haastatteluaineiston on tarkoitus olla laadullista, joten aineistoa ei ole tarpeellista kerätä määrällisesti paljon. Kvalitatiivisessa tutkimuksessa analyysi ei ole viimeiseksi tehtävä vaihe, vaan se ohjaa tutkimusta ja tutkimuksen eri vaiheita koko prosessin ajan. (Eskola ja Suoranta 2000, 18; Kananen 2008, 80.) Valitsin kvalitatiivisen tutki-

muksen, koska tutkimuksessani oli tärkeää saada Päiväkeskus Pysäkki ry Sonkajärven asiakkaiden näkemykset ja kokemukset esille mahdollisimman tarkasti.

Kvalitatiivisessa tutkimuksessa aineisto kootaan todellisissa tilanteissa ja tutkija luottaa yleensä enemmän tutkittavien kanssa käytyihin keskusteluihin sekä havainnointiin kuin mittausvälineisiin. Kvalitatiivisen tutkimuksen periaatteisiin kuuluu, että tutkimus toteutetaan joustavasti ja tutkimuksen kulkua sekä suunnitelmaa voi muuttaa tarvittaessa tilanteiden muuttuessa. (Hirsjärvi, Remes ja Sajavaara 2004, 155.) Tutkimukseni eteni vuonna 2015 tutkimusmenetelmän valinnasta haastatteluaineistojen keräykseen haastateltavien valinnalla ja puolistrukturoitujen teemahaastatteluiden toteuttamisella yksilöhaastatteluina. Haastatteluaineistojen keräämisen jälkeen, vuoden 2016 aikana, litteroin, teemoittelin ja yhdistelin, redusoin, klusteroin sekä abstrahoin aineistot. Lopuksi kokosin tutkimukseni tulokset ja kehittämisehdotukset Päiväkeskus Pysäkki ry Sonkajärven toimintaan. Seuraavaksi olen kertonut kvalitatiivisen tutkimukseni toteuttamisen eri vaiheista tarkemmin.

5.2 Haastatteluaineistojen keräys teemahaastatteluilla

Keräsin haastatteluaineistoni vuoden 2015 lopussa puolistrukturoiduilla teemahaastatteluilla haastatellen tutkimukseeni osallistuneet yksilöllisesti. Puolistrukturoidussa teemahaastattelussa on etukäteen määritelty tutkimuskysymykset ja teema-alueet eli haastattelun aiheet, muttei kysymysten tarkkaa muotoa tai järjestystä. Haastattelutilanteessa haastattelija käy läpi kaikki teema-alueet ja mukana voi olla tukisanalista tai apukysymyksiä, mutta teema-alueiden käsittelyn laajuus ja järjestys voivat vaihdella haastattelutilanteissa suurestikin. Puolistrukturoidun teemahaastattelun tarkoitus on saada haastateltavan ajatukset esille sekä haastateltavan ja haastattelijan välille toimiva vuorovaikutus. (Eskola ja Suoranta 2000, 87; Hirsjärvi ja Hurme 2008, 48.)

En tehnyt haastattelurunkoa, jossa olisi ollut kaikille haastateltaville samat tarkat kysymykset, koska jokaisella Pysäkin asiakkaalla on yksilöllinen elämäntilanne sekä erilaisia palveluita käytössään. Haastatteluaineistojen keräyksessä käyttämässäni teemahaastattelurungossa (liite 5) oli taustatietojen lisäksi kuusi teema-aluetta. Nämä kuusi teema-aluetta olivat Päiväkeskus Pysäkki ry Sonkajärveen liittyen tavoitettavuus, päiväkeskus, palvelut, apu ja tuki, työntekijät sekä muuta. Tein jokaiseen teema-alueeseen useita apukysymyksiä, mutta en kysynyt niitä kaikkia jokaiselta haastateltavalta, sillä niiden tarkoitus oli olla tukemassa haastattelujen etenemistä. Haastattelut kestivät 20 minuutista 55 minuuttiin ja keskimääräinen haastattelu-aika oli 40 minuuttia.

Tutkimukseeni osallistuneet kymmenen haastateltavaa valitsin yhdessä Päiväkeskus Pysäkki ry Sonkajärven toiminnanohjaajan kanssa harkinnanvaraisesti toiminnanohjaajan ehdotuksiin perustuen. Toiminnanohjaaja ehdotti haastateltavia, koska hänellä oli paras tietämys Pysäkin sen hetkisistä asiakkaista. Haastateltavat valittiin harkinnanvaraisesti, koska tarkoituksena oli saada haastateltaviksi mahdollisimman monipuolisesti Sonkajärven ja Sukevan Pysäkin eri palveluiden käyttäjiä. Haastateltavat valitaan harkinnanvaraisesti silloin, kun tutkijalla on tutkimukseensa teoriapohja, joka ohjaa aineiston keräystä. Haastateltavat valitaan niin sanotusti tutkimusongelmasta käsin tutkimusta eniten hyödyttäväksi. (Eskola ja Suoranta 2000, 18.) Päiväkeskus Pysäkki ry Sonkajärven toiminnanoh-

jaaja kysyi asiakkaita alustavasti haastatteluihin ja luvan, että saan ottaa heihin yhteyttä kertoakseni tutkimuksestani enemmän ja sopiakseni teemahaastatteluihin suostuvien kanssa haastatteluajat.

Toiminnanohjaaja oli kysynyt haastatteluihin alustavasti yhteensä yhtätoista asiakasta, mutta lopulta kymmenen teemahaastattelua toteutui. Kymmenen teemahaastattelua oli sopiva määrä tutkimukseeni, ja vaikka saturaatiopiste täyttyi ennen viimeisiä teemahaastatteluja, koin hyödylliseksi toteuttaa kaikki sovitut haastattelut tutkimuksen luotettavuuden parantamiseksi ja yleistettävyyden lisäämiseksi. Saturaatiosta puhutaan silloin, kun uudet haastattelut eivät enää anna tutkimukseen lisää olennaista tietoa (Hirsjärvi ja Hurme 2001, 60). Sain jokaisesta teemahaastattelusta kuitenkin jotain uutta tutkimukseeni, vaikeivat kaikki uudet tiedot olleet lopulta välttämättömiä ja olennaisia tutkimuskysymysten kannalta.

Ennen teemahaastattelujen aloittamista kerroin haastateltaville tutkimuksen tarkoituksesta, teemahaastattelun etenemisestä ja haastatteluaineiston käyttämisestä. Painotin luottamuksellisuutta, vaitiolovelvollisuuttani ja vielä erikseen henkilötietojen salassapitoa. Kysyin myös luvan haastattelun nauhoittamiseen ja muistutin, että haastattelun voi keskeyttää, jos haastateltava niin haluaa. Lisäksi epäselvyyksien välttämiseksi olin tehnyt jokaiselle haastateltavalle kirjallisen lomakkeen haastatteluun suostumisesta (liite 4), jonka jokainen haastateltava allekirjoitti. Hirsjärvi ja Hurme (2008, 68–69) ovat listanneet 12 haastattelijalle asetettavaa vaatimusta, jotka otin huomioon ennen haastattelutilanteita. Näitä asioita olivat muun muassa, että haastattelijana minun piti tuntea hyvin teemahaastatteluni teema-alueet sekä haastattelijana minun täytyi olla avoin, luottamusta herättävä ja haastattelua ohjaava.

Toteutin teemahaastattelut yksilöhaastatteluina ryhmähaastatteluiden sijaan, koska tutkimukseni tavoitteiden toteutumisen kannalta oli tärkeää saada haastateltavilta mahdollisimman tarkkoja, rehellisiä ja jokaisen haastateltavan omaan pohdintaan perustuvia mielipiteitä ja ajatuksia. Ryhmähaastattelussa ryhmän paine ja haastateltavien mielipiteet voivat vaikuttaa toisiinsa, varsinkin jos mielipiteet eroavat toisistaan. Lisäksi teemahaastatteluissa käsiteltiin haastateltavien henkilökohtaisia asioita muun muassa Päiväkeskus Pysäkki ry Sonkajärven palveluista, joita heillä oli käytössään, joten teemahaastattelujen toteuttaminen yksilöhaastatteluina oli sopivin ratkaisu tutkimukseeni. Yhden teemahaastatteluista toteutin haastateltavan kotona, koska haastateltava niin toivoi ja hän oli minulle harjoittelun ajalta jo tuttu ihminen. Muut teemahaastattelut toteutin päiväkeskuksilla. Haastattelutilanteet olivat rauhallisia, keskeytymättömiä sekä häiriöttömiä.

5.3 Haastatteluaineistojen käsittely

Teemahaastattelujen toteuttamisen jälkeen kirjoitin vuoden 2016 alussa haastatteluaineistot puhtaaksi eli litteroin. Litteroinnin voi tehdä kokonaisuudessaan haastatteluaineistoista tai esimerkiksi vain teema-alueista. Tutkijan täytyy pohtia muun muassa tutkimustehtävää ajatellen, miten tarkasti litterointi kannattaa tehdä. Lisäksi litterointi on hidas työvaihe, joten oikean litterointitarkkuuden määrittäminen on myös tutkijan itsensä kannalta hyödyllistä ajan säästämisen vuoksi. Toisaalta litterointia aloittaessa on hankala tietää tarkalleen mitä asioita aineistoista lopulta tarvitaan, mutta

haastatteluaineistot ovat nauhoitettu, joten tarvittaessa tallenteita voi kuunnella myöhemmin prosessin edetessä. (Hirsjärvi ja Hurme 2008, 138–139; Kananen 2008, 80.)

Litteroin haastatteluaineistoista tärkeimmät asiat jättäen turhat täytesanat ja täysin haastatteluun liittymättömät keskustelut litteroimatta. Litteroituani muutaman teemahaastattelun, huomasin, että kysyin kysymykset lähes samalla tavalla, joten litteroin lopuista haastatteluista omat puheeni vain silloin, kun kysyin haastateltavalta tarkentavia kysymyksiä, annoin esimerkkejä tai se oli muuten tärkeää haastattelun luotettavuuden kannalta. Kirjoittaessani käytin Tahoma-fonttia koolla 10 sekä riviväliä 1,15. Lopulta litteroitua aineistoa kertyi yhteensä 44 sivua. Ajoittain hankaluuksia litterointiin tuotti savon murteen ja murre sanojen kirjoittaminen, vaikka ymmärrän murretta hyvin. Litteroin haastattelut suurimmaksi osaksi yleiskielelle, mutta osa haastatteluista oli litteroitava sanasta sanaan murteen mukaan, koska yleiskielelle muuttaessa haastateltavien sanomiset olisivat voineet muuttaa vahingossa merkitystään.

Litteroinnin jälkeen merkitsin jokaisen haastatteluaineiston eri värillä, koska teemoittelin aineistot haastattelurungon mukaisesti teemojen alle ja värit auttoivat erottamaan eri haastatteluaineistot toisistaan. Tässä vaiheessa luin aineistoja useaan kertaan, jotta osasin yhdistää haastateltavien vastaukset oikeisiin teema-alueisiin. Kokosin Sukevan haastatteluaineistot yhteen tiedostoon ja Sonkajärven haastatteluaineistot toiseen, jotta pystyin käsittelemään niitä erikseen. Kananen (2008, 91) mukaan teemoittelun tarkoituksena on koota sitaattikokoelma ilman tutkijan omaa tulkintaa, analysointia tai johtopäätöksiä. Teemoittelua voi käyttää hyödyksi lopullisessa tutkimusraportissa, kun tutkija haluaa esitellä eri teemojen yhteydessä haastateltavien kertomia asioita täsmällisinä sitaatteina.

5.4 Analyysimenetelmänä aineistolähtöinen sisällönanalyysi

Jo ennen teemahaastatteluja päätin analysoida haastatteluaineistot aineistolähtöisenä sisällönanalyysina, koska silloin pääpaino on aineistossa ja sen tulkinassa, eikä se pohjautu aikaisempiin teorioihin (Tuomi ja Sarajärvi 2009, 95). Vuoden 2016 keväällä jäsenin haastatteluaineistoja tehden yksittäisistä havainnoista isompia kokonaisuuksia, joten tyypilliseen aineistolähtöiseen sisällönanalyysiin kuuluen lähestymistapani aineistojen käsittelyyn oli induktiivinen. Induktiivisella päättelyllä tutkimustulokset saadaan keräämällä havaintoja ja tekemällä niistä yleistyksiä, mutta tutkijan täytyy kuitenkin varoa tekemästä liiallisia tai harhaanjohtavia yleistyksiä ja teorioita. (Eskola ja Suoranta 2000, 83; Kananen 2008, 20.)

Haastatteluaineistojen teemoittelun ja kokoamisen jälkeen redusoin eli pelkistin haastatteluaineistojen alkuperäisilmaukset yksinkertaisempaan muotoon. Redusoin aineistot muuttamalla sitaatit yksittäisiksi ilmaisuiksi, jotta sain aineistoja tiiviimmiksi ja helpommin käsiteltäviksi. Tämän jälkeen klusteroin eli ryhmittelin haastatteluaineistot etsien pelkistetyistä ilmauksista erot sekä yhtäläisyydet, jotta aineistojen abstrahointi helpottuisi seuraavissa vaiheissa. (Tuomi ja Sarajärvi 2009, 101, 109–111.) Abstrahointi on haastatteluaineistojen käsitteellistämistä ja järjestämistä muotoon, josta voidaan tehdä johtopäätöksiä. Johtopäätökset tehdään esimerkiksi siirtämällä yksittäisten henkilöiden

lausumat yleiselle käsitteelliselle ja teoreettiselle tasolle (Metsämuuronen 2006, 122.) Klusterointi on jo osa abstrahointia, mutta klusteroinnista jatketaan pelkistettyjen ilmauksien luokitteluun. Luokittelua tehdään niin pitkälle kuin se aineistojen kannalta on mahdollista. Luokittelussa haastatteluaineisto tiivistyy, koska ilmauksista siirrytään yleisempiin käsitteisiin ja käsitteet yhdistetään luokiksi. (Tuomi ja Sarajarvi 2009, 110–112.)

Sain muodostettua haastatteluaineistoille alaluokat, yläluokat, pääluokat ja lopuksi yhden yhdistävän luokan. Nimesin alaluokat niiden sisältöä kuvaavilla käsitteillä ja alaluokkia muodostui yhteensä 28. Liitteeseen 6 olen listannut kaikki muodostuneet alaluokat sekä muutamia esimerkkejä pelkistetyistä ilmauksista, joiden mukaan alaluokat muodostuivat. Sonkajärveltä sekä Sukevalta kerätyissä haastatteluaineistoissa luokkien nimiksi muodostuivat samat nimet samoista tutkimuskysymyksistä johtuen, vaikka käsitteelin aineistot yhä eri tiedostoissa. Alaluokista muodostui yhteensä kahdeksan yläluokkaa. Yläluokkia olivat saavutettavuus, kokemukset palveluista, ideat uusien asiakkaiden saamiseksi, ideat palveluihin, Pysäkin merkitys, päiväkeskuksen toiminta, työntekijät ja palveluihin vaikuttaminen. Pääluokkia sain muodostettua tutkimuskysymyksiini viitaten kolme, joten pääluokat olivat Pysäkin palvelut, Pysäkin tarpeellisuus ja toimivuus sekä Pysäkin kehittäminen. Lopullisen yhdistävän luokan nimi oli asiakkaiden näkemyksiä Päiväkeskus Pysäkki ry Sonkajärven toiminnasta. Yhdistävän luokan nimestä tuli myös tutkimukseni nimi. Haastatteluaineistoista tekemäni abstrahointi on liitteessä 7.

5.5 Tutkimuksen luotettavuus ja eettisyys

Kvalitatiivisessa tutkimuksessa tutkija on tutkimuksensa keskeinen työväline ja tutkimuksen luotettavuus riippuu suurimmaksi osaksi tutkijasta itsestään. Tutkijan täytyy arvioida tutkimuksen luotettavuutta tutkimusprosessin kuluessa pohtimalla koko ajan tekemiensä ratkaisujen luotettavuutta, sillä tutkijan apuna ei ole konkreettista apuvälinettä aineiston analysointiin, vaan ainoastaan tutkijan omat näkemykset, ennako-oletukset ja teoriapohja. Tärkeää on, että tutkija perustelee hyvin tutkimuksessa tekemänsä ratkaisut ja päätelmät, jotta lukijat vakuuttuvat tutkimuksen luotettavuudesta. (Eskola ja Suoranta 2000, 208–210.)

Koko tutkimusprosessin ajan tulee ottaa huomioon eettisyys niin tutkimuksen tarkoitusta miettiessä kuin loppuraportissakin. Ihmisiin kohdistuvissa tutkimuksissa on tärkeää tiedostaa muun muassa haastatteluiden luottamuksellisuus, haastateltavien yksityisyydensuoja ja tutkijan ammatillinen toiminta. Lisäksi tutkijan täytyy huomioida esimerkiksi litteroinnin tarkkuus, jotta haastateltavien kertomat asiat eivät vääristy, raportoinnissa plagioinnin ehdoton välttäminen ja kokonaisuudessaan tutkimuksensa totuudenmukaisuus. (Hirsjärvi ja Hurme 2008, 19–20; Kananen 2008, 134–136.) Eskolan ja Suorannan (2000, 52) mukaan tutkimuksen ja tutkijan eettisyyttä on vaikea todentaa, mutta jos tutkija ymmärtää eettisyyteen liittyvät ongelmat ja oikean tavan toimia, hän luultavasti toimii tutkimusprosessissaan eettisen ajattelun mukaisesti.

Minulle oli selvää koko tutkimusprosessin ajan ammatillinen ja eettinen toiminta, joka näkyi muun muassa vaitiolovelvollisuuteen sitoutumisena, tarkkuutena aineistojen käsittelyssä sekä yleisesti

haastateltavien huomioon ottamisena. Minulla oli tutkimuslupa ennen haastatteluiden aloittamista ja haastattelut sekä niiden nauhoitus olivat haastateltaville vapaaehtoisia. Jokainen haastateltava kirjoitti kirjallisen suostumuksen haastatteluun ja kaikki saivat tiedon, että haastattelun voi tarvittaessa keskeyttää. Raportoidessani tuloksia otin erityisesti huomioon, ettei haastateltavien henkilöllisyys paljastu.

Hirsjärven ja Hurmeen (2008, 184–186) mukaan tutkimuksen luotettavuuden perustus kannattaa aloittaa teemahaastattelurungosta, johon on pohtinut teemojen alle vaihtoehtoisia lisäkysymyksiä. Lisäkysymyksiä kannattaa olla, vaikka aina ei voi ennalta valmistautua kaikkiin lisäkysymyksiin ja niiden muotoiluun. Haastatteluissa tulee ottaa huomioon laitteiden toiminta ja mahdollisimman nopea haastattelujen litterointi. Haastatteluaineistojen luotettavuus riippuu aineistojen laadusta, ja esimerkiksi litteroinnin epäjohdonmukaisuus heikentää laatua. Aineistoja tutkiessaan tutkijan pitäisi päästä kiinni objektiiviseen todellisuuteen sekä totuuteen eli olla puolueeton aineistojen tarkastelija. Objektiviisyyden perustuvat käsitteet reliabelius ja validius.

Reliabelius tarkoittaa tutkimuksen luotettavuutta toistettavuutena. Tämä tarkoittaa sitä, että kaksi eri tutkijaa saavat saman tuloksen, samaa henkilöä tutkittaessa saadaan kahdella eri tutkimuskerralla sama tulos tai kahdella rinnakkaisella tutkimusmenetelmällä saadaan sama tulos. Tutkimuksen toistettavuudessa pitää ottaa huomioon haastateltaville tapahtuva muutos ajan saatossa, ihmisten muuttuva käytös paikasta ja ajasta riippuen sekä kahden tutkijan erilaiset kokemukset eri asioista, joten aineistosta tehtävät tulkinnat eivät aina täsmää. (Hirsjärvi ja Hurme 2008, 186; Hirsjärvi ym. 2004, 216.)

Tutkimukseni on reliabeli, koska tutkimuksen voisi toistaa ja toteuttaa samoilla työmenetelmillä. Olen kirjannut tutkimukseni työvaiheet ja aikataulun raporttiin mahdollisimman tarkasti ja jäsennellyt asiat selkeiksi kokonaisuuksiksi. Huomioon täytyy ottaa tutkimuksen toistettavuudessa, että Päiväkeskus Pysäkki ry Sonkajärvellä tapahtuu ajan saatossa esimerkiksi henkilöstömuutoksia, toiminta ja palvelut voivat muuttua sekä haastateltavien elämäntilanteet voivat muuttua. Validius kertoo tutkimuksessa käytettyjen menetelmien pätevydestä ja siitä, onko niillä saatu kokonaisuudessaan luotettava tutkimus ja paikkansa pitävä tulos (Tilastokeskus s.a). Tutkimukseni on validi, koska tutkimusmenetelmäni olivat päteviä sekä sain tutkimukseeni paikkaansa pitävät ja luotettavat tulokset. Tutkimukseni luotettavuutta lisää johdonmukainen, prosessinomainen ja kiireetön työskentelyni.

Otin tutkimukseni luotettavuuden ja eettisyyden huomioon haastattelurungossa, koska harjoittelin haastattelukysymyksiä ja muutin kysymysten muotoa, ettei kysymyksistä tullut johdattelevia. Tutkimukseni tulosten luotettavuutta lisää haastattelujen nauhoittaminen, ja lisäksi tein muistiinpanoja sen varalta, jos nauhuri ei olisi toiminut. Laitteisto toimi ja sain litteroitua kaikki haastattelunauhut onnistuneesti. Litteroidessani haastatteluja tutkimukseni luotettavuuden kannalta oli tärkeää huolehtia, etteivät ilmaisujen merkitykset muuttuneet. Haastatteluaineistojen litterointi ja analysointi on tehty itsenäisestä työskentelystäni johtuen samalla tavalla, joten tulosten luotettavuutta lisää johdonmukainen työskentely. Haastattelutilanteissa ja litteroidessani aineistoa, huolehdin, ettei kukaan

ulkopuolinen kuullut haastatteluja. Tutkimukseni tulosten valmistuttua tuhosin haastattelunauhut ja muistiinpanot haastatteluista.

Tutkimukseni luotettavuutta lisää se, etten antanut omien näkemysteni Päiväkeskus Pysäkki ry Sonkajärven toiminnasta vaikuttaa haastattelutilanteissa, haastatteluaineistojen analysoinnissa tai tutkimustulosten raportoinnissa. Omat näkemykseni Pysäkin toiminnasta eivät vaikuttaneet haastatteluissa, koska en kysynyt haastateltavilta esimerkiksi johdattelevia kysymyksiä. Haastattelujen etenemisen ja kysymysten muodon tarkistin kuunnellessani ja litteroidessani haastatteluaineistoja. Haastatteluaineistojen analysointi ja tutkimustulosten raportointi perustuvat täysin aineistoihin ja niistä saataviin tietoihin. En ottanut huomioon tai raportoinut mitään asioita aineistojen ulkopuolelta.

Tutkimukseni luotettavuutta lisää se, että olen valinnut tutkimusaiheen ja tutkimuskysymysten kannalta tutkimukseni kohderyhmäksi parhaat asiantuntijat eli Päiväkeskus Pysäkki ry Sonkajärven asiakkaat. Asiakkailla on omakohtaista kokemusta Pysäkin palveluista ja toiminnasta. Lisäksi tutkimukseni luotettavuutta ja eettisyyttä lisää se, että haastattelupaikat olivat haastateltaville tuttuja ja itse olin jo jollain tasolla tuttu kaikille haastateltaville Pysäkillä suoritetusta harjoittelujaksoltani. Haastateltavat kertoivat monipuolisesti näkemyksiään ja sain luotettavat tutkimustulokset, koska tutkimustulokset perustuvat täysin haastatteluaineistoihin.

Itsenäinen työskentelyni koko prosessin ajan voi myös heikentää tutkimukseni luotettavuutta, sillä minulla ei ollut työparia antamaan toisenlaista näkökulmaa tutkimuksen eri vaiheisiin. Huomioin työparin puuttumisen muun muassa lukemalla haastatteluaineistoja useampaan kertaan ja tarkistamalla pelkistettyjen ilmauksien täsmällisyyden. Lisäksi täydensin ja tarkastelin tutkimustuloksia useasti, jotta kaikki oleellinen tieto aineistoista oli varmasti otettu huomioon. Tutkimukseni luotettavuuden todentamiseksi yhdistin tutkimustuloksiin suoria lainauksia haastatteluista sekä osioita abstrahointikaaviostani.

6 TUTKIMUKSEN TULOKSET

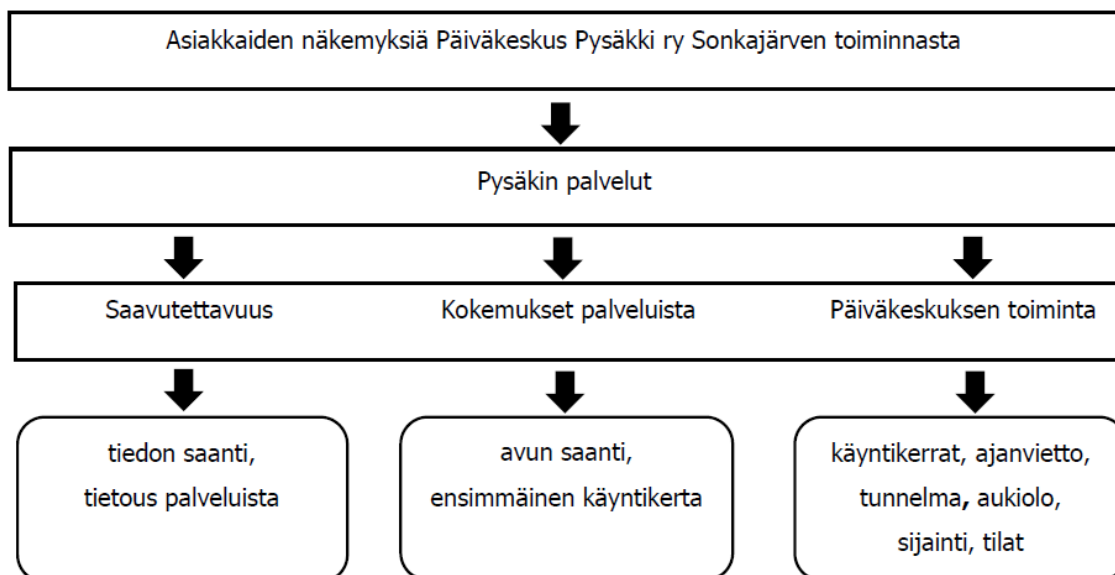
Aineistolähtöinen sisällönanalyysi auttoi saamaan selkeät vastaukset tutkimuskysymyksiini. Tutkimuksen tuloksia raportoidessa käytin aineistojen abstrahointia hyödyksi saadakseni oleelliset asiat raportoitavaan muotoon ja käsitelläkseni aineistoja johdonmukaisesti. Aineistojen abstrahoinnissa muodostuneet kahdeksan yläluokkaa auttoivat jäsentämään eri aihealueet loogiseen järjestykseen. Alaluokat auttoivat selkeyttämään ja jäsentämään pelkistetyt ilmaukset omiin aihealueisiinsa. Pelkistetyt ilmaukset olivat tukena tuloksia kirjoittaessa, ettei mitään oleellista jäänyt pois. Aineistojen ilmauksien pelkistämisessä oli helppo huomioida haastateltavien samanlaisten vastausten lukumääriä, vaikkei tarkoituksena alun perin ollut havainnoida vastauksia määrällisesti. Olen raportoinut osan tuloksista kertoen samanlaisten vastausten määrät silloin, kun se on tarkoituksenmukaista tutkimukseni luotettavuuden tai selkeyden vuoksi.

Haastateltavien ikä vaihteli 23–70 vuoden välillä ja haastateltavien keski-ikä oli noin 52 vuotta. Sain tutkimukseeni näkökulmia Pysäkin eri palveluiden käyttäjiltä, sillä kuudella haastateltavalla oli kokemusta päiväkeskustoiminnasta, neljällä työllisyyspalveluista ja kahdella asumisen tukipalveluista. Huomioitavaa on, että asiakkaalla voi olla useampia Pysäkin palveluita käytössään samanaikaisesti. Neljä haastateltavaa oli tiennyt Päiväkeskus Pysäkki ry Sonkajärven, ja sen toimenkuvan, Pysäkin toiminnan aloittamisesta lähtien sekä loput kuusi haastateltavaa olivat olleet tietoisia Pysäkin toiminnasta 1,5–6 vuoden ajan.

Tuloksia raportoidessa olen yhdistänyt Sonkajärven ja Sukevan haastateltavien vastauksia silloin, kun ei ole ollut tutkimuksen kannalta oleellista ja tarkoituksen mukaista eritellä vastauksia. Tällaisia tilanteita oli muun muassa, kun haastateltavien vastauksissa ei ollut eroavaisuuksia. Lisäksi huomioin haastateltavien tunnistamattomuuden, joten en voinut raportoida kaikkea eritellen Sukevalta saatuja vastauksia, koska esimerkiksi Päiväkeskus Pysäkki ry Sonkajärven toiminnanohjaaja sekä Sukevan haastateltavat voisivat tunnistaa raportista vastauksen antaneen haastateltavan. Tulosten raportoinnissa käytin Päiväkeskus Pysäkki ry Sonkajärvestä myös nimitystä Pysäkki tekstin luotettavuuden ja selkeyden vuoksi.

6.1 Asiakkaiden näkemyksiä Päiväkeskus Pysäkki ry Sonkajärven tarjoamista palveluista

Aineistojen abstrahointia tehdessäni koko aineiston yhdistävän luokan nimeksi muodostui Asiakkaiden näkemyksiä Päiväkeskus Pysäkki ry Sonkajärven toiminnasta. Yhdistävän luokan lisäksi muodostui kolme pääluokkaa, joista yksi oli Pysäkin palvelut. Tämän pääluokan alle jäsenytyneet asiat vastaavat ensimmäiseen tutkimuskysymykseen: Mitä palveluita Päiväkeskus Pysäkki ry Sonkajärvi tällä hetkellä tarjoaa asiakkailleen? Lisäksi tästä osiosta ilmenee, millaisia näkemyksiä Päiväkeskus Pysäkki ry Sonkajärven asiakkailta on Pysäkin palveluista. Pysäkin palvelut -pääluokan alle muodostui kolme yläluokkaa, joita olivat saavutettavuus, kokemukset palveluista ja päiväkeskuksen toiminta. Näiden yläluokkien alle muodostui vielä yhteensä kymmenen alaluokkaa. Alaluokkien nimet näkyvät seuraavalla sivulla olevasta abstrahointikaavion osasta, jossa on luokittelu Pysäkin palveluista (kuvio 1).

KUVIO 1. Abstrahointikaavion osa Pysäkin palveluista.

Haastateltavat olivat saaneet Pysäkistä ja sen toiminnasta tietoa muilta paikkakunnan asukkailta, työvoimatoimistosta, sosiaalitoimistosta tai sanomalehdestä, kun Pysäkin aukeamisesta oli tiedotettu. Haastatteluista ilmeni, että Pysäkille oli helppo mennä ensimmäistä kertaa ja paikka oli helppo löytää. Joillekin oli vaikeaa mennä Pysäkille leimautumisen pelon vuoksi, sillä ihmiset olivat kertoneet omia ennakkoluulojaan ja asioita, joiden vuoksi osalle haastateltavista oli muodostunut väärä käsitys Pysäkin toiminnasta. Kaikki haastateltavat olivat tyytyväisiä päiväkeskusten sijaintiin keskellä kylää. Perusteluiksi Sonkajärven päiväkeskuksen hyvään sijaintiin nousi linja-autoaseman läheisyys, koska linja-autolla pääsee suoraan samaan pihaan, jossa päiväkeskus sijaitsee.

Pikkasen oli kynnys korkeella tulla -- ennakkoluulojahan on paljon ihmisillä

Ei tämä tämän keskemällä voi olla.

Suurin osa haastateltavista tiesi kaikki Pysäkin tarjoamat palvelut. Osa haastateltavista nimesi itsellä käytössä olevia palveluita tai ei osannut nimetä palveluita lainkaan. Palveluiksi nimettiin esimerkiksi ruoka- ja siivouspalvelu, asiointiapu, ympäristöpajan toiminta sekä kotikäynnit. Käytännön avusta ja tuesta kysyttäessä selvisi, että Pysäkiltä saa tukea kaikkeen arjen toimintaan. Apua pitää osata ja uskaltaa kysyä itse. Apua saa riittävästi ja silloin kun sitä tarvitsee, mutta yksi haastateltavista koki, ettei aina saa tarvitsemaansa apua. Joskus työntekijöillä on liian kiire, eivätkä he ehdi auttamaan. Pysäkin apu ja tuki on käytännössä välittämistä asiakkaista. Välittäminen näkyy muun muassa siinä, että työntekijät voivat mennä asiakkaan kotiin tarkistamaan onko kaikki hyvin, jos heille on herännyt huoli asiakkaasta, esimerkiksi asiakkaan alkoholinkäytöstä. Asiakasta autetaan ja tuetaan, vaikkei asiakas aina osaisi pyytää itse apua.

Ihmisiä autetaan, kun on tosi hätä tai sitten ollaan huolissaan, jos ne on pitkään ryyppänneet ja lähetään apua heille hommaamaan.

Päiväkeskuksella käydään keskimäärin kolmena päivänä viikossa, mutta osa käy useamminkin. Päiväkeskuskävijät viettävät aikaa päiväkeskuksella hyödyntäen monia eri ajanviettomahdollisuuksia. Eri tavoiksi viettää aikaa päiväkeskuksella mainittiin ruokailu, kahvittelu, tuttavien tapaaminen ja lehden luku. Pysäkin eri tapahtumiin sekä toimintatuokioihin oli osallistuttu usein, harvoin tai ei ollenkaan. Muun muassa retkille, bingoon, keilaukseen sekä tietovisaan oli osallistuttu. Positiivisena asiana koettiin, että retkillä ja tapahtumissa tapaa uusia ihmisiä ja pääsee vaihtamaan kuulumisia ystävien kanssa.

Niistä tulloo reissuista semmosia tuttuja, joita ei oo ennen tuntenu.

Sonkajärven Pysäkillä on retkiä ja tapahtumia jo tarpeeksi, mutta päiväkeskukselle kaivattiin lisää toimintaa. Sonkajärven päiväkeskuksen toiminnan toivottiin olevan säännöllisempää, esimerkiksi joka viikko tai kuukausi tiettyinä päivinä. Ehdotuksia järjestettäväksi toiminnoiksi tuli muun muassa bingo, tietovisa, karaoke sekä keilaus. Lisäksi toivottiin ohjattua liikuntaa, esimerkiksi jalkapalloa tai lenkkeilyä varsinkin kesäisin toteutettavaksi. Yhden haastateltavan mukaan aiemmin on kokeiltu kuntosalilla käymistä ja siihen ei ollut osallistujia, joten jokin muu liikuntamuoto olisi hyvä. Toisaalta esille nousi, ettei toiminnoille löytyisi vetäjää, koska päiväkeskustyöntekijät tai ohjaajat eivät ehtisi järjestää toimintaa säännöllisesti tai se menisi aikataulujen puolesta hankalaksi. Nykyiseen tilanteeseen ja toimintoihin oltiin myös tyytyväisiä.

Täällä kyllä on mun mielestä aika monipuolisesti silleen toimintaa.

Sukevan Pysäkin toimintoihin ei tarvitse tulla muutosta tai uutta toimintaa, koska osallistujia ei olisi. Toisaalta haastatteluissa ehdotettiin esimerkiksi makkaranpaistoa, jonka voisi järjestää työajalla, jotta päiväkeskustyöntekijät voisivat osallistua. Lisäksi Sukevan päiväkeskukselle toivottiin pelikortteja, koska korttia voi pelata silloin kun löytyy pelikaveri. Kortinpelausta varten ei tarvitsisi erikseen järjestää toimintahetkeä. Kaikki haastateltavat olivat tyytyväisiä päiväkeskusten tunnelmaan. Sonkajärven ja Sukevan päiväkeskuksille on mukava mennä, koska ne ovat päihtettömiä paikkoja, ja päiväkeskuksilla on suvaitseva vastaanotto sekä rento tunnelma. Päiväkeskustyöntekijät ottavat asiakkaat huomioon hyvien tapojen mukaisesti muun muassa tervehtimällä, tulemalla keskustelemaan ja kyselemään kuulumisia. Lisäksi päiväkeskustyöntekijöiden työilmapiiri on hyvä.

Kato ku tämä on semmonen raittiiden immeisten käyntipaikka.

En humalaisia kaipookkaan tänne.

Minun mielestä semmonen aika rento ilmapiiri ja työporukka varsinki on tosi hyvä, että kaikki tulee kaikkien kanssa toimeen. Ja asiakkaat on kanssa mukavia.

On se nyt yllesä semmonen lupasakka.

Toiveet päiväkeskusten aukioloajoista vaihtelivat suuresti, koska nykyistä klo. 8.00–13.00 aukioloaika pidettiin hyvänä, mutta myös laajempia aukioloaikoja toivottiin. Päiväkeskusten toivottiin olevan arkena vähän pidempään auki, ja aukioloaikoja kaivattiin pyhiksi, viikonlopuiksi sekä joskus myös illoiksi. Retket voisi järjestää viikonloppuna. Perusteluiksi kerrottiin, että laajemmilla aukioloajoilla ehkäistäisiin yksinäisyyttä, kävijöitä voisi olla enemmän ja kävijöille saataisiin ruokailumahdollisuus myös viikonlopuiksi ja pyhiksi. Lisäksi esiin nousi, että päiväkeskustyöntekijöillä voisi olla limittaiset työajat, ettei ylityksiä tulisi kiireisinä päivinä.

Se rajoittaa tämä aukioloaika, pitäis olla ehkä puoltuntia tai tunti pitempään auki minun mielestä.

En jotenki usko, että viikonloppuna käviskään ihmisiä, vähän on semmonen mielikuva.

No ois ihan hyvä, vaikka viikonloppusinki ois jottain toimintaa, ettei yksinään tarviis koko viikonloppua olla.

Sukevalla päiväkeskuksen tiloihin oltiin tyytyväisiä, koska Sukevan päiväkeskuksen tilat ovat tilavat ja esteettömät. Sonkajärven päiväkeskuksen tiloihin ei oltu tyytyväisiä, koska tilat eivät ole esteettömät. Liikuntarajoitteiset eivät pääse nousemaan pitkiä ja jyrkkiä portaita. Lisäksi Sonkajärven päiväkeskuksen tilat ovat ahtaat, koska joskus ruokailu- ja oleskelutiloista loppuvat istumapaikat. Keittiön pitäisi olla tilavampi ja selkeästi erillään muista tiloista. Työergonomian kannalta keittiön työtasot ovat liian matalat. Sonkajärvellä toimisto on joskus rauhaton, koska ihmiset pääsevät kulkemaan toimiston läpi toisiin tiloihin. Hyvänä asiana Sonkajärven päiväkeskuksesta sanottiin, että tilat ovat kodikkaat.

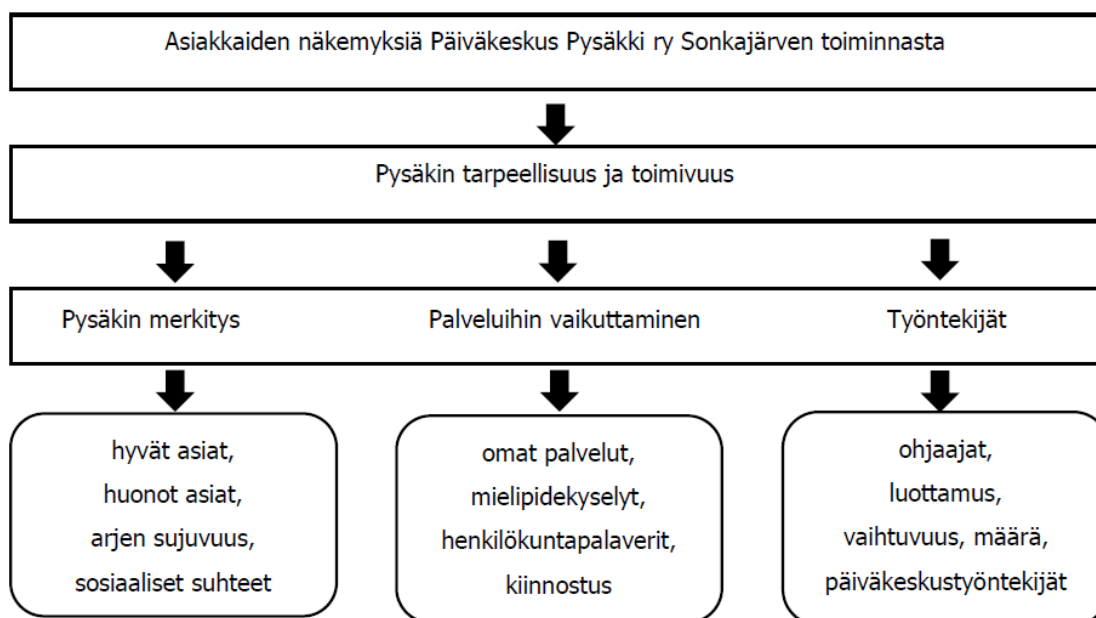
Sais se pikkusen isompi olla se oleskelutila.

Nuo raput ei oo oikein hyvät, että nehän estää käyntiä monelta.

Nuo portaat on vähä liikuntarajoitteselle nii huono homma, että ne on jyrkät ja kaarevat.

6.2 Asiakkaiden näkemyksiä Päiväkeskus Pysäkki ry Sonkajärven tarpeellisuudesta ja toimivuudesta

Abstrahointikaaviooni aineistoja yhdistävän luokan nimeksi muodostui Asiakkaiden näkemyksiä Päiväkeskus Pysäkki ry Sonkajärven toiminnasta. Tämän luokan alle yksi kolmesta muodostuneesta pääluokasta oli Pysäkin tarpeellisuus ja toimivuus. Abstrahointikaavioon Pysäkin tarpeellisuus ja toimivuus -pääluokan alle muodostui kolme yläluokkaa, joita olivat Pysäkin merkitys, palveluihin vaikuttaminen ja työntekijät. Alaluokkia muodostui yhteensä 13. Seuraavalla sivulla on abstrahointikaavioin osa Pysäkin tarpeellisuudesta ja toimivuudesta (kuvio 2). Tämän osion avulla sain vastaukset toiseen tutkimuskysymykseeni, joka oli: Miten asiakkaat kokevat palveluiden tarpeellisuuden ja toimivuuden?

KUVIO 2. Abstrahointikaavion osa Pysäkin tarpeellisuudesta ja toimivuudesta.

Pysäkki on muuttanut tai vaikuttanut haastateltavien elämään positiivisesti. Pysäkki on tuonut elämään sisältöä ja arkirytmisiä sekä ehkäissyt syrjäytymistä ja yksinäisyyttä. Lisäksi Pysäkki on auttanut ja tukenut raittiuteen sekä raittiina pysymiseen. Pysäkin toiminnassa näihin asioihin on vaikuttanut muun muassa työllistyminen ja mahdollisuus tavata muita ihmisiä.

Ainaki tämän alkoholin suhteen, että ei oo tehny miel sitä.

On helpottanu ommaa elämää, täällä Pysäkillä työskentely.

On ainaki elämänvirkeyttä tullu minnuun.

No arkee, että on tullu lähettyä jonnekki.

Haastatteluista ilmeni, että elämä muuttuisi jollain tavalla huonommaksi, jos Pysäkkiä ei olisi. Ruokailu Pysäkillä on iso osa arkea ja ruokailun lisäksi muutkin Pysäkin tarjoamat palvelut pitäisi ostaa jostain muualta kalliimmalla, jos Pysäkin palveluita ei olisi. Ilman Pysäkin toimintaa arkirytmisi muuttuisi, koska toiminnan ja tekemisen puuttuessa saattaisi jäädä kotiin yksin ilman tekemistä. Elämä ja sosiaaliset suhteet muuttuisivat myös huonompaan suuntaan. Päiväkeskuksella käydessään ihmiset saavat sosiaalisia suhteita sekä apua elämäänsä muun muassa keskustelemalla muiden ihmisten kanssa sekä tapaamalla ihmisiä. Tutkimukseni nimen täydennykseksi olen lisännyt haastateltavan suoran ilmauksen Pysäkin merkityksestä hänen elämässään: ”Pysäkki on henkireikä”. Pysäkin toiminta on todella merkityksellistä ja tärkeä osa haastateltavien elämää sekä arkea.

Pysäkki on henkireikä.

Elämä ois kurjoo ilman Pysäkin toimintaa.

Elämä olis yksinäistä ilman Pysäkkiä.

Kyllä se meleko paljo muuttus, arki. Ruokailu ja ajankuluminen, miten sittä aikoo kulltas.

Pysäkin toiminnan kautta on tutustuttu itseä lähinnä olevan Pysäkin asiakkaiden lisäksi myös muiden Pysäkkien asiakkaisiin. Pysäkiltä on saatu uusia sosiaalisia suhteita ja haastateltavista lähes kaikki koki Pysäkiltä saatujen uusien sosiaalisten suhteiden olevan tärkeitä. Pysäkin kautta saadaan luotettavaa keskusteluseuraa, vaihtelevuutta sosiaaliin suhteisiinsa sekä uusia tuttuja ja ystäviä. Lisäksi Pysäkillä käyminen on auttanut ennakkoluulojen rikkomiseen sekä auttanut tutustumaan uusiin ihmisiin.

Ennakkoluulotki saa täällä pois, jos on kuullu kylällä jottain, että tuopa on tuommonen ja sepä on tehny sitä, mutta sitten kun oikeesti tutustuu johonki, niin ei se välttämättä ookaan semmonen.

Sosiaaliset suhteet nousivat jälleen esiin kysyttäessä Pysäkin toiminnasta erityisen hyviä asioita. Sosiaalisia suhteita edistää se, ettei Pysäkillä syrjitä ketään, Pysäkillä tapaa paljon erilaisia ihmisiä ja kaikki ovat tervetulleita päiväkeskukselle. Sonkajärvellä Pysäkin toiminnasta erityisen hyväksi mainittiin kaikkia Pysäkin eri palveluita eli asumisen tukipalvelut, päiväkeskustoiminta ja työllistäminen. Sukevalla Pysäkin palveluissa työllistäminen koettiin parhaaksi asiaksi. Sonkajärvellä ja Sukevalla työllistymispalveluista esiin nostettiin hyvinä asioina joustavuus työasioissa ja työllistymisjakson jälkeinen mahdollisuus esimerkiksi palkkatukityöhön tai muualle työllistymiseen. Hyvänä asiana Sonkajärven ja Sukevan Pysäkillä mainittiin ruoka, sillä se on laadukasta, monipuolista sekä edullista. Ruoka-apu koettiin myös hyödylliseksi. Kukaan haastateltavista ei kokenut, että jokin toiminta olisi Pysäkillä tällä hetkellä tarpeetonta.

Ruoka monipuolista ja maukasta, riittävää ja halpaa.

Minun mielestä tässä Pysäkissä on niinku parasta se, että ku tää on just semmonen kohtaamispaikka.

Se, että täällä on erilaisia ihmisiä ja tapaa erilaisia ihmisiä ja kuulee eri elämäntarinoita.

Kysyttäessä haastateltavilta Pysäkin toiminnasta huonointa asiaa, Sukevalla esiin nousi työntekijöiden vähyys. Esimerkkinä käytettiin tilannetta päiväkeskustyöntekijöiden sairastumisesta. Jos joku päiväkeskustyöntekijöistä sairastuu, esimerkiksi kaikkia asiakkaiden luona tehtäviä siivoustöitä ei voi välttämättä toteuttaa. Sonkajärvellä huonoimmiksi asioiksi Pysäkin toiminnassa nousivat jälleen päiväkeskuksen tilojen puutteet. Lisäksi mainintaa tuli tupakkapaikan sijoituksesta ja siitä, että ruokaavussa samat ihmiset ovat usein ensimmäisinä jonottamassa saaden ensimmäiset vuoronumerot. Tupakkapaikasta kerrottiin, että se on sijoitettu heti ulko-oven viereen ja esimerkiksi kesällä ovien ollessa auki, tupakan haju kantautuu sisälle. Tupakan haju voi haitata esimerkiksi tupakoinnin lopet-

taneita pysymään päätöksessään tupakoimattomuudesta. Moni haastateltava toi esille, että Päiväkeskus Pysäkki ry Sonkajärven toiminta toimii kokonaisuudessaan hyvin.

Pyöräni niinku pittääki

Haastatteluista ilmeni, että toiminnanohjaajia pitäisi olla kaksi tai toiminnanohjaajalla voisi olla sijainen, joka pystyisi sijaistamaan kiireisinä päivinä toiminnanohjaajankin ollessa töissä. Sonkajärvellä päiväkeskustyöntekijöitä ajateltiin olevan tarpeeksi tai jopa liikaa. Sukevalla esille nousi jo aiemmin mainittu päiväkeskustyöntekijöiden vähyys ja ehdotus, että päiväkeskustyöntekijöille olisi helposti ja nopeasti saatavissa sijainen. Päiväkeskustyöntekijöiden vaihtuvuus Sonkajärven ja Sukevan Pysäkillä koettiin hyväksi, koska useampi ihminen saa mahdollisuuden tehdä töitä ja asiakkaat saavat tutustua uusiin ihmisiin.

Sonkajärvellä ja Sukevalla oltiin pääosin tyytyväisiä työntekijöiden työskentelyyn. Nykyiseen tapaan Pysäkin henkilökunnan tulisi kiinnittää jatkossakin huomiota asiakkaiden käytökseen ja ulkonäköön, jotta huomattaisiin, jos jokin on vialla. Näin pystyttäisiin tarjoamaan apua ajoissa. Joustavuuteen ja keskustelumahdollisuuteen työllistymisasiossa oltiin tyytyväisiä. Yhdestä haastattelusta ilmeni, että päiväkeskustyöntekijöiden oma-aloitteisuus ja organisointikyky voisi olla parempi. Ohjaajien välisen tiedonkulun parantamista sekä asioista tiedottamista kaikille päiväkeskustyöntekijöille samalla kertaa toivottiin, jotta olisi selkeää kuka päiväkeskustyöntekijöistä hoitaa mitään työtehtäviä. Työntekijöihin luottamisesta nousi esille, että työntekijöihin luotetaan täysin tai osittain. Lisäksi ilmeni näkemys, että päiväkeskustyöntekijöihin luotetaan työasioissa, muttei henkilökohtaisesti. Vaitiolovelvollisuuden korostamista toivottiin uusille sekä jo työllistetyille työntekijöille.

En minä silleen luota.

Niillähän kyllä on se vaitiolovelvollisuus.

Kun ne sen tietää, että tämä ei oo mikkään juoruasema.

Mielipiteiden kysymiseen ja selvittämiseen Pysäkin palveluista sain haastateltavilta epävarmoja vastauksia, sillä suurin osa ei muistanut onko kyselyitä ollut. Lisäksi ilmeni, että mielipidettä on joskus kysytty suullisesti ja lomakekyselyillä tai mielipidettä ei ole koskaan kysytty. Palautetta voi myös antaa tarvittaessa suullisesti suoraan työntekijöille. Yhdessä haastattelussa ilmeni haastateltavan kokemus siitä, että on itsestään selvyyttä, että Pysäkillä kaikki on hyvin. Ehdotuksena esitettiin, että mielipidekyselyä voisi järjestää ruoan laatuun ja ruokatoivomuksiin liittyen. Päiväkeskuskävijöiden mielipidettä voisi kysyä päiväkeskustoimintaan ja ohjelmaan liittyen, sillä silloin ihmiset voisivat paremmin sitoutua toimintaan, koska ovat saaneet siihen itse vaikuttaa.

Sitä kautta kartottaa ne ihmisen kiinnostuksen kohteet ja ehkä siihen sais sitten paremmin siltoutettua, että ois näitä kävijöitä. Kun se olis semmosta, johonka niillä itellä on kiinnostusta.

No sehän on sanomattakin selvää, että kaikki on niin hyvää.

Omiin palveluihinsa vaikuttamisesta ja omien palveluidensa suunnittelusta kerrottiin, että omiin palveluihin on voinut vaikuttaa eri tavoilla. Vaikuttamistavoiksi mainittiin palvelusuunnitelman teko ja sen tarkastaminen sekä keskustelu omista palveluista ja niihin liittyvistä toiveista. Työllistymispalveluihin on saanut vaikuttaa kertomalla omia toiveitaan työhön liittyen ja kirjallisten työ sopimusten allekirjoittamisella. Kerran kuussa järjestettävä henkilökunnan palaveri koettiin hyvänä asiana ja se, että omaan työhön voi vaikuttaa sopimalla tehtäviä muiden päiväkeskustyöntekijöiden kesken. Yksi haastateltavista kertoi, että olisi kiinnostunut vaikuttamisesta ja voisi osallistua toiminnan sekä palveluiden suunnitteluun. Toisaalta suurin osa haastateltavista kertoi, ettei ole kiinnostunut vaikuttamisesta tai on tyytyväinen nykyisiin palveluihin, eikä koe tarvetta muutoksille. Lisäksi esiin nousi, ettei muutoksia kannata tehdä, koska muutokset eivät välttämättä ole aina hyviä.

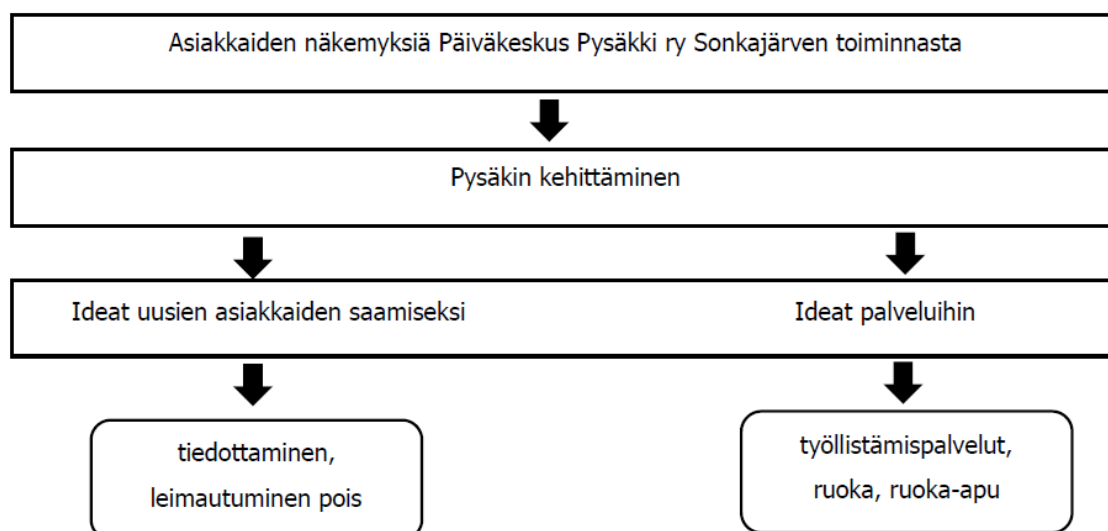
Kun sopimusta tehtiin, kyseltiin, että mitä haluan tehdä ja mikä kiinnostaa, että oon saanu ite vaikuttaa.

Minä en tiija olla semmonen suunnittelija.

Tämä on ihan hyvä, turhaan niitä muutamaaan, että mennee asiat vaan sekasi, jos ruppee liikaa korjaamaan jottain.

6.3 Asiakkaiden näkemyksiä Päiväkeskus Pysäkki ry Sonkajärven kehittämisestä

Abstrahointikaavioon yhdistävän luokan, Asiakkaiden näkemyksiä Päiväkeskus Pysäkki ry Sonkajärven toiminnasta, alle kolmanneksi pääluokaksi muodostui Pysäkin kehittäminen. Tämä osio vastaa viimeiseen tutkimuskysymykseeni, joka oli: Mitä kehitettävää asiakkaat näkevät palveluissa? Pysäkin kehittäminen -pääluokan alle muodostui kaksi yläluokkaa, joita olivat ideat uusien asiakkaiden saamiseksi sekä ideat palveluihin. Alaluokkia muodostui yhteensä viisi. Alaluokkien nimet ilmenevät abstrahointikaavioni osasta, jossa osuus Pysäkin kehittämisestä (kuvio 3).

KUVIO 3. Abstrahointikaavion osa Pysäkin kehittämisestä.

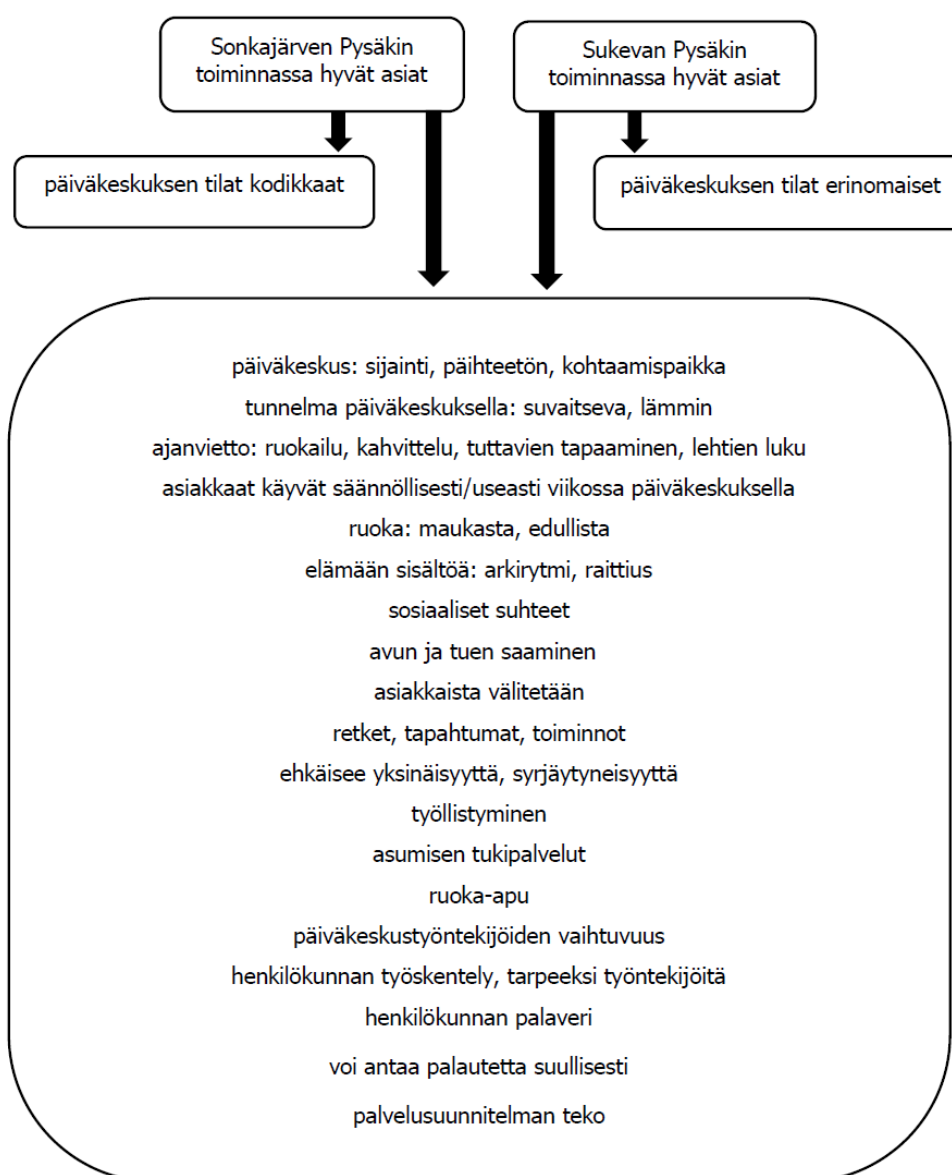
Eri haastatteluteemojen myötä haastateltavilta tuli monia ehdotuksia Pysäkin kehittämiseen, mutta suoriksi kehittämisehdotuksiksi kaikkein eniten esiin nousi asioita asiakkaiden leimautumiseen liittyen ja Pysäkin toiminnasta tiedottamiseen. Useissa haastatteluissa ehdotettiin, että kunnan asukkailla pitäisi tiedottaa enemmän Pysäkin palveluista. Tiedottamista voisi tehdä kunnan muiden palveluiden puolelta, jotta ihmisillä olisi tietous siitä, mitä palveluita Pysäkiltä voi saada. Tiedotusta voisi myös tehdä suoraan ihmiseltä toiselle suullisesti, lehtiartikkeleiden kautta ja olemalla esillä esimerkiksi kylämarkkinoilla. Lisäksi ehdotettiin, että päiväkeskuksen toiminnasta voisi tiedottaa maahanmuuttajia, jotta hekin kävisivät päiväkeskuksella, ja ihmiset saisivat tutustua toisiinsa. Tietouden lisääntyttä Pysäkin toiminnasta asiakkaat eivät leimautuisi niin helposti ja päiväkeskukselle saisi lisää kävijöitä.

Pitäs saaha ihmisiltä ja kyläläisiltä pois niitä ennakkoluuloja jotenki karsittua, että ne uskaltasivat tulla tänne.

Työttömille pitäisi saada lisää töitä päiväkeskuksilta. Osa haastateltavista toivoi, että työllistämispalvelujen rahoitus jatkuisi tulevaisuudessakin, jotta päiväkeskustyöntekijöitä riittäisi. Työllistymisjaksot voisivat olla pidempiä, koska nykyiset lyhyet työllistymisjaksot tuovat työntekijöille epävarmuutta töiden jatkumisesta sekä taloudellisesta tilanteesta. Lisäksi haastatteluissa toivottiin, että ruokiin tulisi enemmän vaihtoehtoja ja asiakkaiden mielipiteet otettaisiin enemmän huomioon ruokalistojen suunnittelussa. Ruoka voisi olla jopa hieman kalliimpaa, koska ruoka on laadukasta ja hyvää. Ehdotuksena esitettiin myös, että nykyisten valmiiden pussien sijaan ruoka-avustuksen jaettaisiin niin, että asiakas saisi itse valita mitä ottaa. Tällöin asiakkaille tulisi valinnanvapauden lisäksi enemmän kontaktia toisten ihmisten kanssa.

7 JOHTOPÄÄTÖKSET TUTKIMUSTULOKSISTA

Kehittämissuositusten lisäksi tutkimuksellani on tarkoitus tuottaa tietoa siitä, mihin Päiväkeskus Pysäkki ry Sonkajärven asiakkaat ovat tyytyväisiä Pysäkin toiminnassa. Tutkimustuloksiin perustuen olen koontanut kuvioon 4 kaikki asiat, joihin ollaan tyytyväisiä Päiväkeskus Pysäkki ry Sonkajärven toiminnassa. Lisäksi olen eritellyt kuvioon Sonkajärven ja Sukevan Pysäkin toimintaan tulleet näkemykset, jos näkemykset liittyvät vain toisen Pysäkin toimintaan. Yhteenvedolla Pysäkin toiminnan hyvistä asioista vastaan osittain tutkimuskysymykseen asiakkaiden kokemuksista palveluiden tarpeellisuudesta ja toimivuudesta. Lisäksi vastaan tähän tutkimuskysymykseen Pysäkin toiminnan kehittämisehdotuksissa. Yhteenvedon Pysäkin toiminnan hyvistä asioista on tarkoitus auttaa Päiväkeskus Pysäkki ry Sonkajärven toiminnanohjaajaa vahvistamaan sekä ylläpitämään kyseisiä asioita Pysäkin palveluissa.

KUVIO 4. Asiakkaiden näkemyksiä Päiväkeskus Pysäkki ry Sonkajärven toiminnan hyvistä asioista.

Ensimmäiseen tutkimuskysymykseen vastaten Päiväkeskus Pysäkki ry Sonkajärvi tarjoaa asiakkailleen päiväkeskus-, työllistämisen- ja asumisen tukipalveluita. Saamieni tutkimustulosten mukaan suurimmalla osalla asiakkaista on tiedossa mitä palveluita Pysäkiltä saa. Käytännössä palvelut ovat asiakkaille esimerkiksi asiointiapua, ruoka- ja siivouspalvelua sekä työllistyminen päiväkeskukselle tai ympäristöpajalle. Asiakkaat kokevat, että Pysäkiltä saa apua ja tukea monipuolisesti arjen eri tilanteisiin. Toiseen tutkimuskysymykseeni Pysäkin tarpeellisuudesta ja toimivuudesta selkeä vastaus on, että Pysäkin palveluita pidetään kokonaisuudessaan tarpeellisina ja mitään tarpeetonta toimintaa ei ole. Pysäkin toimivuuteen asiakkaat ovat yleisesti tyytyväisiä.

Päiväkeskus Pysäkki ry Sonkajärvellä on onnistuttu pääsemään heidän omaan tavoitteeseen tarjota asiakkaille toimintaa, joka tukee asiakkaita päihteettömyyteen ja elämänhallintaan. Lisäksi päiväkeskustoiminnan tarkoitus tarjota päiväkeskuskävijöille muun muassa sosiaalisuutta, virikkeitä ja vertaistukea on onnistunut. (Päiväkeskus Pysäkki ry 2016, 1, 7.) Pysäkillä on onnistuttu toteuttamaan päihdehuoltolain (17.1.1986/41, 1§, 8§) mukaisia päihdetyön tavoitteita muun muassa päihteiden ongelmakäytön ehkäisemisellä ja asiakkaiden auttamisella työhön liittyvissä asioissa. Pysäkki on tarpeellinen ja merkityksellinen osa asiakkaan elämää, koska Pysäkin toiminta ja palvelut ovat monelle tärkeä osa arkea. Ihmisten arjen sujuvuuteen Pysäkin toiminta vaikuttaa suurina asioina, kuten arjen rytmitykseen, raittiina pysymiseen, työllistymiseen ja ajanviettoon. Pysäkin toiminta tärkeänä osana asiakkaan elämää ilmenee myös asiakkaiden kokemuksena siitä, että Pysäkin henkilökunta välittää asiakkaistaan aidosti.

Pysäkin päiväkeskustoiminta toimii hyvin ja tavoitteidensa mukaan, koska päiväkeskuksella voi viettää aikaa ja paikka on kohtaamispaikka, jossa tapaa muita ihmisiä. Asiakkaat ovat tyytyväisiä Pysäkin järjestämiin eri retkiin ja tapahtumiin sekä päiväkeskuksella järjestettäviin toimintoihin. Asiakkaat kokevat päiväkeskusten tunnelman hyväksi päihteettömyyden sekä suvaitsevan ilmapiirin vuoksi. Sosiaalisten suhteiden saaminen ja ihmisten tapaaminen Pysäkillä korostui hyvänä asiana. Sosiaalisten kontaktien tärkeys voi korostua silloin, kun ihmiseltä puuttuu esimerkiksi perhe-, työ- tai opiskeluyhteisö ja ihminen kokee itsensä yksinäiseksi. Tutkimustulosten mukaan päiväkeskustoiminta voi ehkäistä yksinäisyyttä ja syrjäytyneisyyttä. Samankaltaisia tuloksia oli saatu päiväkeskustoiminnasta jo aiemmin mainitussa Sininauhaliiton (Lund 2008) vuosina 2006–2008 toteuttamassa tutkimuksessa Päihdetyön päiväkeskus, katoava työmuoto vai tärkeä osa palveluketjua?

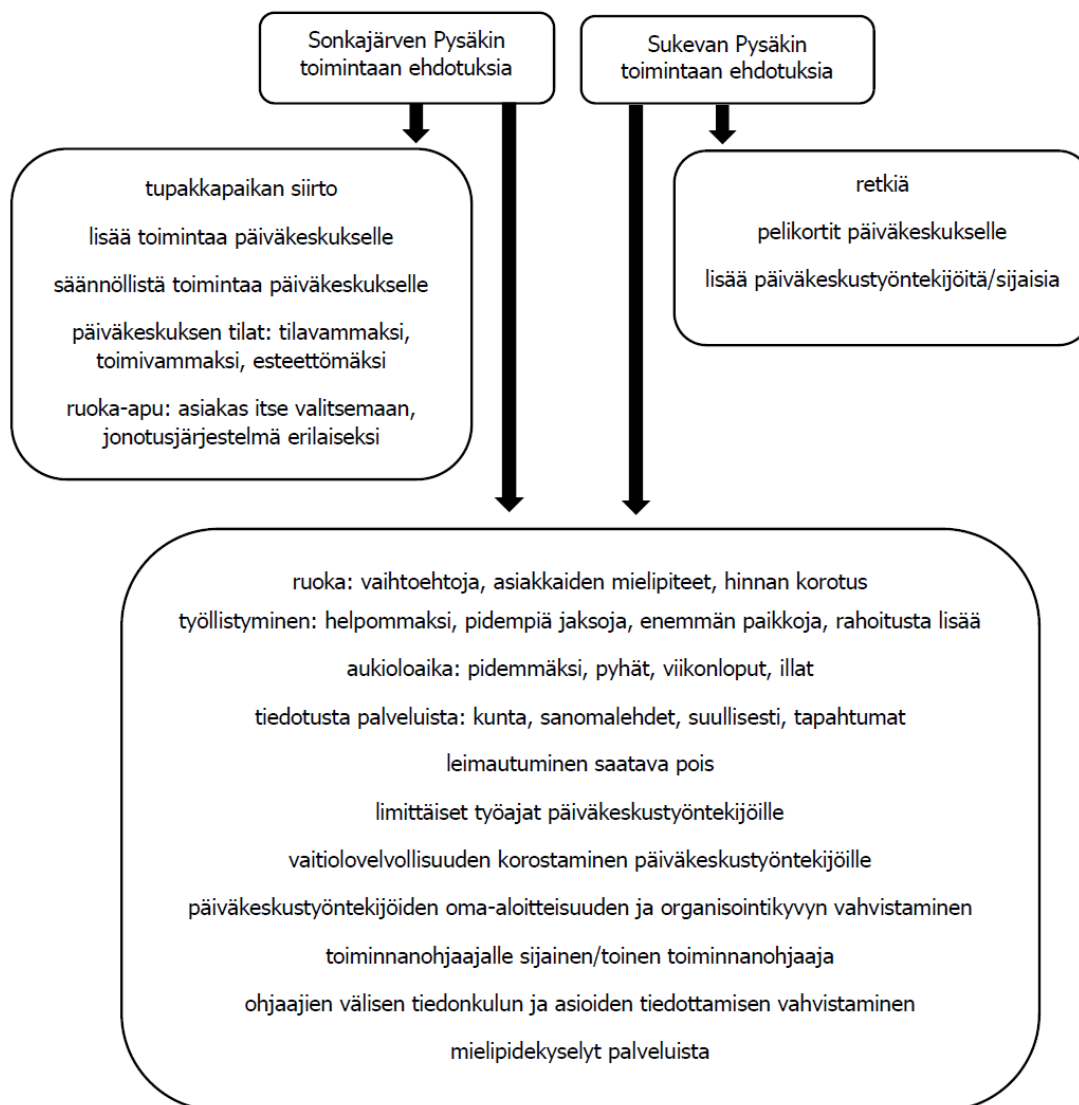
Pysäkin palveluiden toimivuudesta tutkimustulosten mukaan Sukevan päiväkeskuksen sijainti sekä tilat ovat kokonaisuudessaan erinomaiset. Sonkajärven päiväkeskuksen sijainti on myös paras mahdollinen ja päiväkeskuksen tilat kodikkaat. Päiväkeskuksilla valmistetut ruoat ovat tutkimustulosten mukaan maukkaita ja edullisia. Ruokailun lisäksi ruoka-apu koetaan tarpeelliseksi toiminnoksi päiväkeskuksella. Asiakkaat käyvät säännöllisesti ja useita kertoja viikossa päiväkeskuksella, mutta huomioon on otettava käyntien säännöllisyydessä, että osa asiakkaista on päiväkeskuksella työllistettyinä, joten käyntien määrä voi riippua työpäivien määrästä. Päiväkeskustyöntekijöiden vaihtuvuuteen, työntekijöiden määrään ja henkilökunnan työskentelyyn ollaan tyytyväisiä.

Avun saannin koetaan olevan riittävää ja asiakas saa sekä voi vaikuttaa omiin palveluihinsa. Omiin palveluihin voi vaikuttaa palvelusuunnitelman teossa ja palautetta voi antaa suullisesti. Lisäksi työntekijät voivat vaikuttaa asioihin henkilökunnan palavereissa. Asiakkaiden mahdollisuus vaikuttaa muun muassa omiin palveluihinsa on päihdehuoltolain (17.1.1986/41, 8§) periaatteiden mukaisesti asiakkaan oman toiminnan ja edun huomioimista sekä asiakaslähtöisyyttä. Lisäksi omiin palveluihin vaikuttaminen on asiakkaan osallistamista, mikä voi tuoda asiakkaalle tunteen yhdenvertaisuudesta ja merkityksellisyydestä (THL 2016c). Asumisen tukipalvelut ja työllistämispalvelut koetaan tarpeelliseksi palveluiksi Pysäkin toiminnassa. Päihdepalveluissa asumisen tukipalvelut voivat olla tärkeä osa asiakkaan arkea, sillä esimerkiksi päihderiippuvainen voi tarvita tukea ja apua asioiden hoitamiseen, kotitöiden tekemiseen ja itsestä huolehtimiseen (Julkunen ja Nyberg-Hakala 2010, 24, 25). Päiväkeskus Pysäkki ry Sonkajärvi tarjoaa palvelua edellä mainittuihin asioihin ja esimerkiksi ruokapalvelun saaminen kotiin on mahdollista.

Työllistämispalvelut ja ihmisten työllistyminen Pysäkillä on tutkimustulosten mukaan tärkeää ja tarpeellista. Vuonna 2015 Sonkajärven kunnan alueella on ollut 16,5 prosenttia työttömiä koko työvoimasta, kun taas vastaava luku koko Suomessa on ollut 13,4 prosenttia. Työttömään työvoimaan lasketaan 15–64-vuotiaat työttömät. Pitkäaikaistyöttömien määrä työttömien määrästä on ollut koko maassa 31,1 prosenttia ja Sonkajärvellä 31,3 prosenttia. Pitkäaikaistyötön tarkoittaa työtöntä työnhakijaa, joka on ollut työttömänä vähintään vuoden. (Sotkanet.fi 2016c; Sotkanet.fi 2016d.) Sonkajärvellä työttömien sekä pitkäaikaistyöttömien määrä on koko maan keskiarvolukuihin verrattuna suurempi, joten Pysäkin työllistämispalveluille on tarvetta.

7.1 Kehittämissuositukset Päiväkeskus Pysäkki ry Sonkajärven toimintaan

Viimeinen tutkimuskysymykseni oli: Mitä kehitettävää asiakkaat näkevät palveluissa? Kokosin seuraavalla sivulla olevaan kuvioon 5 kaikki tutkimustuloksissa esiin tulleet asiat, joihin ehdotettiin muutosta ja asiat, jotka eivät ole täysin toimivia Päiväkeskus Pysäkki ry Sonkajärven toiminnassa. Olen eritellyt Sonkajärven ja Sukevan Pysäkin toimintaan tulleet näkemykset, jos näkemykset liittyvät vain toisen Pysäkin toimintaan. Kehittämissuositukset täydentävät vastausta toiseen tutkimuskysymykseeni asiakkaiden kokemuksista Pysäkin palveluiden tarpeellisuudesta ja toimivuudesta. Tutkimukseni tavoitteena oli koota asiakkailta saatuja näkemyksiä konkreettisiksi tavoiksi kehittää Sonkajärven ja Sukevan Pysäkin toimintaa, joten olen ottanut toiminnan kehittämissuosituksissani huomioon kaikki asiakkailta saadut näkemykset.

KUVIO 5. Asiakkaiden näkemyksiä Päiväkeskus Pysäkki ry Sonkajärven toiminnan kehittämiseen.

Suurimmat kehittämisen tarpeet tutkimustulosten perusteella liittyvät Pysäkistä tiedottamiseen, Sonkajärven päiväkeskuksen tiloihin sekä asiakkaiden kokemukseen leimautumisesta. Sonkajärven päiväkeskuksen tiloista pitäisi saada tilavat, toimivat sekä esteettömät. Nykyisissä tiloissa nämä asiat eivät voi toteutua pienillä muutoksilla, joten paras ratkaisu olisi saada päiväkeskus kokonaan toisiin tiloihin. Jos päiväkeskuksen tiloja vaihdetaan, olisi hyvä ottaa huomioon, että tilat olisivat esteettömyyden vuoksi esimerkiksi hissillisessä talossa, ensimmäisessä kerroksessa tai pyörätuolirampeilla varustetut. Lisäksi tulisi huomioida sisätilojen esteettömyys ja tilojen toimivuus käyttötarkoitukseen sopivaksi. Tilojen toimivuudessa huomioitavia asioita ovat toimiston rauhallisuus ja yksityisyys, keittiötilojen koko ja ergonomisuus sekä ruokailu- ja oleskelutilan koko. Lisäksi Sonkajärven päiväkeskuksen tupakkapaikka tulisi siirtää kauemmaksi ulko-ovelta tupakan savun ja hajun vuoksi.

Pysäkin asiakkaiden leimautuminen pitäisi saada pois. Pysäkin asiakkaiden leimautuminen voi johtua siitä, että ihmiset eivät tiedä tarpeeksi Pysäkin toiminnasta tai ihmisillä on ennakkoluuloja palveluista. Leimautumisen poistamiseen ja vähentämiseen voi auttaa tutkimustuloksissakin esiin tulleet keinot Päiväkeskus Pysäkki ry Sonkajärven toiminnan tietouden lisäämisestä kuntalaisille. Lisäksi tie-

touden lisääminen voi lisätä Pysäkin asiakkaiden määrää. Pysäkin toiminnasta voisi tiedottaa Sonkajärven kunnan päättäjiä ja pyrkiä saamaan Sonkajärven ja Sukevan Pysäkin toiminnasta tietoa esimerkiksi Sonkajärven kunnan Internet-sivuille. Tällä hetkellä Sonkajärven kunnan Internet-sivuilla ei ole mainintaa Pysäkin palveluista (Sonkajärven kunta s.a.a).

Tietoutta Päiväkeskus Pysäkki ry Sonkajärven toiminnasta voisi lisätä myös lehtijuttujen kautta pyytämällä esimerkiksi paikallislehden toimittajaa tekemään artikkeli Pysäkistä. Pysäkin toimintaa voisi tuoda esille tapahtumissa ja markkinoilla. Tieto liikkuu ihmisten keskuudessa suullisesti ja tärkeää olisi saada tieto totuudenmukaiseksi sekä ennakkoluulot pois. Tietoutta voisi lisätä Pysäkin palveluista varsinkin matalankynnyksen palveluina ja päiväkeskusta avoimena kohtaamispaikkana. Pysäkin palveluista tiedottamisessa yksi kohderyhmä voisi olla kuntaan muuttaneet maahanmuuttajat, jotta hekin voisivat tutustua muun muassa päiväkeskusten toimintaan.

Tutkimustulosten mukaan Sonkajärven ja Sukevan päiväkeskusten toivotaan olevan auki pidempään sekä auki iltaisin, viikonloppuisin ja juhlapyhinä. Laajemmilla aukioloajoilla voisi olla positiivisia vaikutuksia niin Pysäkin toimintaan kuin asiakkaille. Päiväkeskusten laajemmat aukioloajat voisivat lisätä päiväkeskuskävijöiden määrää. Laajemmilla aukioloajoilla voisi paremmin ehkäistä asiakkaiden yksinäisyyttä ja syrjäytymistä sekä parantaa asiakkaiden arkea ruokailumahdollisuudella. Ruokailu on yksi tärkeä osa Pysäkin asiakkaiden arkea, joten päiväkeskusten aukioloaikaa voisi laajentaa viikonlopuille niin, että päiväkeskukset olisivat auki vähintään ruokailun ajan. Juhlapyhinä päiväkeskuksen aukioloaika voisi olla tavallista aukioloaikaa lyhempi, mutta aukiolo tarjoaisi kuitenkin mahdollisuuden tavata muita ihmisiä ja mahdollisuuden ruokailuun. Päiväkeskusten aukioloaikoja ilta-aikaan voisi kokeilla esimerkiksi kaksi kertaa kuukaudessa, jotta nähtäisiin olisiko kävijöitä iltaisin.

Sonkajärven ja Sukevan päiväkeskusten aukioloaikojen lisääminen ja pidentäminen voisi mahdollisesti lisätä päiväkeskustyöntekijöiden tarvetta. Tutkimustulosten mukaan Pysäkille työllistymisen tulisi olla kokonaisuudessaan helpompaa ja työllistämispalveluihin toivotaan enemmän rahoitusta. Rahoituksen lisäämisellä Pysäkille voisi saada lisää työpaikkoja ja työllistymisjaksoja pidemmiksi. Varsinkin Sukevan päiväkeskukselle tarvittaisiin lisää päiväkeskustyöntekijöitä tai sijaisia työntekijöille muun muassa sairaslomien ajaksi. Useampien päiväkeskustyöntekijöiden työllistämisen mahdollisuuksia Sukevan Pysäkille kannattaa tarkastella, sillä lisätyövoima takaisi palveluiden tarjoamisen sekä saatavuuden silloinkin, kun yksi tai useampi työntekijä on pois töistä. Lisätyövoima toisi myös mahdollisuuksia tarjota muun muassa siivouspalvelua useammille asiakkaille. Lisäksi Päiväkeskus Pysäkki ry Sonkajärvellä olisi tarve toiselle toiminnanohjaajalle tai ainakin sijaiselle, joka voisi olla tarvittaessa toiminnanohjaajan kanssa samaan aikaan töissä.

Päiväkeskustyöntekijöiden lisääminen toisi uusia työpaikkoja esimerkiksi pitkäaikaistyöttömille. Työllistämässä huomioon täytyy ottaa, että kaikkia työllistämiseen liittyviä asioita Pysäkin henkilökunta ei voi päättää yksin. Työllistämispalveluihin liittyvissä asioissa tehdään yhteistyötä muun muassa työ- ja elinkeinotoimiston sekä Työvoima Palvelukeskus Ylä-Savon kanssa. Esimerkiksi palkkatuella työllistymisessä työ- ja elinkeinotoimisto päättää palkkatuen suuruuden sekä keston yksilökohtaisesti työntekijän tarpeisiin perustuen. (Päiväkeskus Pysäkki ry 2016, 5; TE-palvelut 2016a.) Mahdollisuuk-

sia lisätyövoiman, niin päiväkeskustyöntekijöiden kuin ohjaajienkin, hankkimiselle voisi kuitenkin selvittää. Jos lisätyövoimaa ei voi saada, työntekijöiden limittäistä työaikaa voisi kokeilla, jotta aukioloaikojen lisääminen olisi mahdollista ja ylittöitä ei tulisi.

Pysäkin päiväkeskusten toiminta perustuu muun muassa luottamukseen ja asiakaslähtöisyyteen (Päiväkeskus Pysäkki ry 2016, 1). Vahvistaakseen edellä mainittuja asioita päiväkeskustyöntekijöille voisi pitää yhteistä koulutusta vaihtolovelvollisuuden toteuttamisesta ja työmotivaation näkymisestä työssä oma-aloitteisuutena sekä töiden organisointina. Työntekijöiden vaihtolovelvollisuuden toteuttaminen on tärkeää esimerkiksi päiväkeskuskävijöiden vuoksi, sillä kaikilla kävijöillä täytyy olla täysi luottamus siihen, ettei heidän asioistaan puhuta ulkopuolisille ihmisille. Lisäksi ohjaajien välistä tiedonkulkua ja asioista tiedottamista on hyvä vahvistaa.

Tutkimustuloksista ilmenee, että Päiväkeskus Pysäkki ry Sonkajärven asiakkaat eivät olleet varmoja onko heidän mielipiteitään palveluihin liittyen kysytty. Jo aiemmin mainitussa Minna Laitilan (2010, 186) tutkimuksessa Laitila on selvittänyt asiakkaan osallisuutta päihde- ja mielenterveyspalveluissa. Laitilan tutkimuksessa yksi kehittämis ehdotuksista on, että tukeakseen asiakkaiden osallisuutta, työntekijöiden täytyy antaa asiakkaille tietoa heidän vaikuttamismahdollisuuksistaan. Tiedottaminen tulee olla mahdollisimman selkeää ja ymmärrettävää. Laitilan tutkimusta mukaillen ehdotan, että Pysäkin asiakkaiden vaikuttamismahdollisuuksia korostettaisiin. Asiakkaille tulisi selkeyttää, miten he voivat vaikuttaa tai ilmaista mielipiteitään. Päiväkeskuksilla voisi järjestää mielipidekyselyitä ruokatoivomuksista sekä yleisesti palveluihin ja toimintaan liittyen. Ruokatoivomuksien selvittäminen vastaisi kehittämistarpeeseen saada Sonkajärven ja Sukevan päiväkeskuksilla tarjottaviin ruokiin enemmän vaihtoehtoja. Lisäksi tutkimustulosten mukaan lounaan hintaa voisi hieman nostaa.

Sonkajärven päiväkeskuksella toteutettavaan ruokajakeluun voisi kokeilla erilaista jonotusjärjestystä. Nykyään jonon ensimmäisiä ovat he, jotka saapuvat paikalle ensimmäisenä, mutta joskus voisi kokeilla, että järjestysnumerot jaettaisiin arpomalla. Tämän kokeilun voisi toteuttaa niin, että vuoronumerot olisivat sekaisin kupissa ja jokainen nostaisi vuoronumeronsa riippumatta siitä, milloin on paikalle tullut. Ruoka-avun ruokien jakelua voisi toteuttaa valmiiksi pakattujen ruokapussien sijaan niin, että asiakas itse valitsisi mitä ottaa. Valmiiksi pakatut pussit säästävät aikaa ja tuovat tasapuolisuutta eri ruokien jakamiseen, mutta jos asiakkaat saisivat itse valita ruokatarvikkeita työntekijöiden ehdotuksiin perustuen, se voisi myös vaikuttaa hyvällä tavalla. Kun asiakas saisi vaikuttaa saamiinsa ruokiin, ruokahävikkiä ei tulisi, koska asiakkaalle ei menisi ruokia, joista hän ei pidä tai pysty syömään. Lisäksi asiakas saisi lisää sosiaalisia kontakteja keskustellessaan ruokien jakajien kanssa.

Sonkajärven päiväkeskuksen toimintaan ehdotan viriketoiminnan lisäämistä sekä viriketoiminnan järjestämistä säännöllisesti. Viriketoiminnan järjestämiseen päiväkeskuksella voisi toimia säännöllisyyden saamiseksi päätös, että esimerkiksi kerran viikossa, tiettyinä päivinä ja kellonaikana, päiväkeskuksella olisi aina jotakin toimintaa. Toiminnan järjestämisen ei pitäisi perustua osallistujamäärään, vaan toimintaa olisi aina sovittuna ajankohtana. Tietyn päivän ja ajan päättäminen helpottaisi ihmisiä muistamaan, milloin viriketoimintaa on ja osallistujamäärät voisivat vakioitua tai jopa kasvaa. Viriketoiminta voisi olla bingoa, tietovisaa sekä karaokea. Lisäksi Sonkajärven päiväkeskuksella voisi

pelata eri pelejä, katsella elokuvia, askarrella tai järjestää yhteistä liikuntaa. Tutkimustulosten mukaan liikunta voisi olla lenkkeilyä tai jalkapalloa. Joskus viriketoiminta voisi olla erikoisempaa, muun muassa keilausta, retkiä ja tapahtumia.

Sukevan päiväkeskukselle voisi hankkia pelikortit sekä pelejä, joita voi pelata pienellä osallistujamäärällä, esimerkiksi bingo tai lautapelejä. Sukevan päiväkeskuksella pelejä voisi pelata tilanteen mukaan silloin, kun osallistujia olisi tarpeeksi. Askartelumahdollisuutta voisi myös tarjota Sukevan päiväkeskukselle. Sukevalla retkien järjestämistä, muun muassa makkaranpaistoa, voisi kokeilla päiväkotiin niin, että Sukevan päiväkeskustyöntekijätkin voisivat osallistua. Käytännössä tämä onnistuisi hankkimalla päiväkeskukselle päiväkeskustyöntekijöille sijaiset tai laittamalla päiväkeskus kiinni retken ajaksi.

8 POHDINTA TUTKIMUSPROSESSISTA

Mielestäni tutkimusprosessi eteni kokonaisuudessaan sujuvasti. Itsenäinen työskentely oli odotettua helpompaa, mutta aikaa vievää. Onnistuin tutkimuksessani saavuttamaan sille asetetut tavoitteet esimerkiksi kokoamalla konkreettisia ehdotuksia Päiväkeskus Pysäkki ry Sonkajärven toiminnan kehittämiseen. Sain vastaukset kaikkiin tutkimuskysymyksiini, sillä raportissani on kerrottu mitä palveluita Päiväkeskus Pysäkki ry Sonkajärvi tarjoaa asiakkailleen ja lisäksi raportista ilmenee miten asiakkaat kokevat palveluiden tarpeellisuuden ja toimivuuden sekä mitä kehitettävää asiakkaat ajattelevat palveluissa olevan. Täytyy huomioida, että haastattelut on toteutettu vuoden 2015 lopussa ja tutkimus valmistunut julkaistavaksi vuoden 2016 syksyllä, joten Sukevan ja Sonkajärven Pysäkin toiminnassa on voinut tapahtua muutoksia tällä välillä.

Ryhdyin tutkimusprosessiin mielelläni tutkimuksen tarpeellisuuden vuoksi, sillä tutkimuksestani on hyötyä Päiväkeskus Pysäkki ry Sonkajärven toiminnanohjaajalle. Tutkimus auttaa toiminnanohjaajaa toiminnan vahvistamisessa, ylläpitämisessä sekä kehittämisessä. Valmiit ja konkreettiset kehittämis ehdotukset helpottavat kehittämään Pysäkin toimintaa. Lisäksi toiminnanohjaaja voi tutkimuksen avulla jakaa tietoa Pysäkin palveluista sekä asiakkaiden näkemyksistä yhteistyökumppaneille. Minua on pyydetty esittelemään tutkimustani Pysäkin lisäksi myös muille tahoille tutkimustulosten ja kehittämis ehdotusten osalta.

Tutkimuksestani on myös hyötyä kaikille Päiväkeskus Pysäkki ry:n toiminnanohjaajille, koska toiminta-ajatukset ovat samat kaikilla Pysäkin päiväkeskuksilla. Toiminnanjohtaja ja muut tahot voivat hyödyntää tutkimukseni tuloksia palveluiden suunnittelussa, koska tutkimuksessani korostuvat asiakkaiden mielipiteet palveluiden toteutumisesta käytännössä. Varsinkin päiväkeskustoimintaan ja kävijämäärien lisäämiseen tuli useita ehdotuksia. Tutkimus ei kuitenkaan ole tarpeeksi laaja, jotta tutkimustuloksia voisi yleistää valtakunnallisesti koskemaan kaikkia päihdetyön palveluita. Päihdetyön toimijat tosin voivat saada tutkimuksestani uusia näkökulmia omiin palveluihinsa.

Omana oppimisen tavoitteenani tutkimusprosessissa oli oppia kvalitatiivisen tutkimuksen ja sisälönanalyysin huolellinen tekeminen. Onnistuin tavoitteessani lukemalla ja perehtymällä laajasti kirjallisuuteen ja aiempiin tutkimuksiin. Tutkimuksen teko vaati huolellisuutta, pitkäjänteisyyttä ja järjestelmällisyyttä. Olen tyytyväinen valitessani tutkimusaineiston keräykseen puolistrukturoidun teema haastattelun, koska useissa haastatteluissa keskustelun ja haastattelun edetessä haastateltava palasi aiempiin kysymyksiin ja kertoi aiempiin teemoihin liittyviä asioita. Lisäksi osa haastateltavista ei välttämättä osannut ensin vastata johonkin kysymykseen, mutta apukysymyksiä käyttäen haastateltava kertoi näkemyksiään. Kirjallisella lomakekyselyllä olisin voinut saada vähemmän tai suppeampia vastauksia kysymyksiin.

Tutkimuksen tekeminen itsenäisesti toi tutkimusprosessiin hieman haasteita, mutta enemmän hyviä asioita. Haasteita itsenäisessä työskentelyssä oli, kuten jo aiemmin mainittu, useamman tutkijan näkökulmien puuttuminen, mutta kirjallisuuteen perehtyminen auttoi jäsentämään tutkimusprosessia eteenpäin. Tutkimukseeni etsiessä ja kirjoittaessa teorian tietoa, olisin eniten tarvinnut työparia, koska

aiheeseen sekä tutkimuksen tekoon perehtyminen vei koko prosessissa eniten aikaa. Lisäksi työmääränä esimerkiksi haastatteluaineistojen litterointi ja käsittely olivat aikaa vieviä työvaiheita. Toisaalta tutkimuksen tekeminen itsenäisesti alusta lähtien toi minulle paljon uutta tietoa ja ymmärrystä tutkimusprosessista. Oma motivaationi ja kiinnostukseni aiheeseen vaikutti työskentelyyni merkittävästi, sillä halusin saada tutkimuksesta hyödyllisen ja luotettavan, joten työskentelin parhaan osaamiseni mukaan.

Tutkimuksen tekeminen itsenäisesti helpotti aikatauluttamista, koska sain sopia haastattelut sekä toteuttaa tutkimuksen muut työvaiheet oman aikatauluni mukaisesti. Omasta aikatauluttamisesta oli hyötyä niin oman jaksamisen kuin tutkimuksen laadun vuoksi, sillä pystyin tekemään tutkimusta silloin, kun motivaationi oli korkeimmillaan ja aikaa keskittymiseen oli eniten. Tutkimukseni tekemistä ja suunnittelua helpotti aiempi harjoittelujaksoni päiväkeskuksella, sillä päiväkeskuksen toiminta, työntekijät ja asiakkaat olivat tulleet jo jonkin verran tutuiksi. Tutkimuksen kustannukset eivät olleet suuret, sillä ainoat kustannukset tulivat vähäisinä matkakustannuksina päiväkeskuksille kulkemisesta haastattelujen toteuttamista varten. Itsenäisessä tutkimuksen teossa parasta oli, että olin koko ajan tietoinen missä vaiheessa tutkimusprosessini on, ja kaikki päätösvalta tutkimuksen suhteen oli itselläni.

Tutkimusprosessissani koulun puolesta työni sisällönohjaaja vaihtui yhteensä kolme kertaa, mutta koen sen hyvänä asiana, koska sain kolme eri näkökulmaa tutkimukseni toteuttamiseen. Koko prosessin ajan työni opponijia oli kolme, ja sain heiltä tukea sekä apua tarvittaessa työni eri vaiheissa. Työelämän edustajana Päiväkeskus Pysäkki ry Sonkajärven toiminnanohjaaja oli koko tutkimusprosessin ajan suurena tukena, sillä sain aina tarvittaessa nopeasti neuvoja ja apua. Toiminnanohjaajan kanssa yhteistyö oli erittäin sujuvaa, avointa sekä palkitsevaa. Tärkeäksi koen, että tutkimuksen toteuttaminen tavoitteineen ja tarkoituksineen oli alusta lähtien selvää, ja suunnitelma ei muuttunut prosessin edetessä.

Jatkotutkimusaiheeksi ehdotan tutkimusta, jossa selvitettäisiin tarkemmin pelkästään Päiväkeskus Pysäkki ry:n päiväkeskusten toimintaan liittyviä asioita esimerkiksi asiakkaille suunnatulla kirjallisella mielipidekyselyllä tai haastatteluilla. Jatkotutkimuksen perustana voisi käyttää Sininauhaliiton noin kymmenen vuoden takaista tutkimusta päiväkeskustoiminnan vaikuttavuudesta sekä laajuudesta. Tutkimuksen voisi päivittää ja kohdentaa Päiväkeskus Pysäkki ry:n päiväkeskuksiin. Mielenkiintoista olisi muun muassa Päiväkeskus Pysäkki ry:n kaikkien kuuden päiväkeskuksen toiminnan ja vaikuttavuuden vertaileminen. Tutkimuksessa voisi selvittää, mitkä asiat asiakkaat kokevat kaikkein tärkeimmiksi päiväkeskustoiminnassa ja mikä merkitys toiminnalla on päihdetyön näkökulmasta tarkasteltuna raittiuteen tukemisessa.

LÄHTEET JA TUOTETUT AINEISTOT

A-KLINIKKASÄÄTIÖ 2014a. Päihteet [verkkojulkaisu]. A-klinikkasäätiö. [Viitattu 2016-08-07.] Saatavissa: <http://toimipaikka.a-klinikka.fi/vinkki/materiaalipankki/paihteet>

A-KLINIKKASÄÄTIÖ 2014b. Päihteet ja mielenterveys [verkkojulkaisu]. A-klinikkasäätiö. [Viitattu 2016-08-011.] Saatavissa: <http://toimipaikka.a-klinikka.fi/vinkki/materiaalipankki/mielenterveys-ja-paihteet>

ALEXANDER, Bruce 2004. A Historical Analysis of Addiction. Julkaisussa: ROSENQVIST, Pia, BLOMQVIST, Jan, KOSKI-JÄNNES, Anja ja ÖJESJÖ, Leif (toim.) Addiction and life course. Helsinki: Nordic Council for Alcohol and Drug Research, NAD publication no. 44, 11–27.

ESKOLA, Jari ja SUORANTA, Juha 2000. Johdatus laadulliseen tutkimukseen. 4. painos. Jyväskylä: Osuuskunta Vastapaino.

FRIIS, Leila, EIROLA, Raija ja MANNONEN, Marjatta 2004. Lasten ja nuorten mielenterveystyö. Helsinki: WSOY.

HIRSJÄRVI, Sirkka ja HURME, Helena 2008. Tutkimushaastattelu. Teemahaastattelun teoria ja käytäntö. Helsinki: Helsinki University Press.

HIRSJÄRVI, Sirkka ja HURME, Helena 2001. Tutkimushaastattelu. Teemahaastattelun teoria ja käytäntö. Helsinki: Helsinki University Press.

HIRSJÄRVI, Sirkka, REMES, Pirkko ja SAJAVAARA, Paula 2004. Tutki ja kirjoita. 10. osin uudistettu painos. Helsinki: Kustannusosakeyhtiö Tammi.

HUTTUNEN, Matti 2015. Päihde- ja huumeriippuvuus [verkkojulkaisu]. Kustannus oy Duodecim. [Viitattu 2016-08-07.] Saatavissa: http://www.terveyskirjasto.fi/terveyskirjasto/tk.koti?p_artikkeli=dlk00414

HOLMBERG, Jan, PARTANEN, Airi ja KOSKELO, Jukka 2015. Päihteet ja niiden käyttö. Julkaisussa: PARTANEN, Airi, HOLMBERG, Jan, INKINEN, Maria, KURKI, Marjo ja SALO-CHYDENIUS, Sisko. Päihdehoitotyö. Helsinki: Sanoma pro oy, 61–104.

INKINEN, Maria, HOLMBERG, Jan, PARTANEN, Airi, KYLMÄNEN, Petri ja SAARINEN, Tiina 2015. Päihdehoitotyö toimintana. Julkaisussa: PARTANEN, Airi, HOLMBERG, Jan, INKINEN, Maria, KURKI, Marjo ja SALO-CHYDENIUS, Sisko. Päihdehoitotyö. Helsinki: Sanoma pro oy, 218–356.

IRTI HUUMEISTA RY s.a.a. Fyysinen, psyykinen ja sosiaalinen riippuvuus [verkkojulkaisu]. Irti huumeista ry. [Viitattu 2016-08-06.] Saatavissa: http://www.irtihuumeista.fi/tietoa_ja_tukea/riippuvuus/fyysinen_psyykinen_ja_sosiaalinen_riippuvuus

IRTI HUUMEISTA RY s.a.b. Riippuvuuden ominaispiirteitä [verkkojulkaisu]. Irti huumeista ry. [Viitattu 2016-08-06.] Saatavissa: http://www.irtihuumeista.fi/tietoa_ja_tukea/riippuvuus/riippuvuuden_ominaispiirteita

JULKUNEN, Jenny ja NYBERG-HAKALA, Annina 2010. Toimiva päihdekuntoutus. Toimintaterapeutin opas. Espoo: Painotalo Casper Oy.

JÄRVIKOSKI, Aila 1994. Vajaakuntoisuudesta elämänhallintaan? Kuntoutuksen viitekehysten ja toimintamallien tarkastelu. Helsinki: Kuntoutussäätiö. Tutkimuksia 46/1994.

KANANEN, Jorma 2008. Kvali. Kvalitatiivisen tutkimuksen teoria ja käytänteet. Jyväskylä: Jyväskylän ammattikorkeakoulu. Jyväskylän ammattikorkeakoulun julkaisuja 93.

KARLSSON, Thomas, KOTOVIRTA, Elina, TIGERSTEDT, Christoffer ja WARPENIUS, Katariina (toim.) 2013. Alkoholi Suomessa. Kulutus, haitat ja politiikkatoimet [verkkodokumentti]. Terveyden ja hyvinvoinnin laitos. Raportti 13/2013. [Viitattu 2015-08-14.] Saatavissa: <https://www.julkari.fi/handle/10024/104455>

KELTIKANGAS-JÄRVINEN, Liisa 2008. Temperamentti, stressi ja elämänhallinta. Helsinki: WSOY.

KONTTINEN, Esa s.a. Kolmas sektori [verkkajulkaisu]. Jyväskylän yliopisto. Yhteiskuntatieteiden ja filosofian laitos. [Viitattu 2016-08-06.] Saatavissa: <http://kans.jyu.fi/sanasto/sanat-kansio/kolmas-sektori>

LAITILA, Minna 2010. Asiakkaan osallisuus mielenterveys- ja päihdetyössä. Fenomenografinen lähestymistapa. Kuopio: Itä-Suomen yliopisto. Hoitotieteen laitos. Terveystieteiden tiedekunta. Väitöskirja no 31. [Viitattu 2016-08-16.] Saatavissa: http://epublications.uef.fi/pub/urn_isbn_978-952-61-0224-5/

LAKI SOSIAALIHUOLLON ASIAKKAAN ASEMESTA JA OIKEUKSISTA 22.9.2000/812. Finlex. Lainsäädäntö. [Viitattu 2016-08-16.] Saatavissa: <https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2000/20000812#L2>

LEEMANN, Lars ja HÄMÄLÄINEN, Riitta-Maija 2015. Matalan kynnyksen palvelut [verkkajulkaisu]. Terveyden ja hyvinvoinnin laitos. Sosiaalisen osallisuuden edistämisen koordinaatiohanke Sokra. [Viitattu 2016-08-06.] Saatavissa: https://www.thl.fi/documents/10531/1787240/Tietopaketti_Matalan_Kynnyksen_Palvelut.pdf/8bc8490c-c2e2-4ad5-ada8-0ce8df65435e

LUND, Pekka 2008. Päihdetyön päiväkeskus. Katoava työmuoto vai tärkeä osa palveluketjua? Helsinki: Sininauhaliitto.

MARIN, Merita 2015-05-21. Toiminnanohjaaja [tiedonanto]. Sonkajärvi: Päiväkeskus Pysäkki.

METSÄMUURONEN, Jari 2006. Laadullisen tutkimuksen perusteet. Julkaisussa: METÄSMUURONEN, Jari. Laadullisen tutkimuksen käsikirja. Helsinki: International Methel Ky, 79–148.

MLL s.a. Riippuvuus hallitsee elämää [verkkajulkaisu]. Mannerheimin Lastensuojeluliitto. [Viitattu 2016-08-06.] Saatavissa: http://www.mll.fi/nuortennetti/paihteet/paihderiippuvuus/riippuvuus_hallitsee/

NATIONAL INSTITUTE ON DRUG ABUSE 2014. Mental health [verkkajulkaisu]. National institute on drug abuse. [Viitattu 2016-08-11.] Saatavissa: <https://www.drugabuse.gov/related-topics/mental-health>

PARTANEN, Airi 2015. Yhteiskunta, päihteet ja riippuvuus. Julkaisussa: HAAVIO, Marjaliisa, INKINEN, Maria ja PARTANEN, Airi (toim.) Päihdehoitotyö. 5.–8. painos. Helsinki: Sanoma pro oy, 451–492.

PÄIHDEHUOLTOLAKI 17.1.1986/41. Finlex. Lainsäädäntö. [Viitattu 2016-08-14.] Saatavissa: <https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1986/198600410>

PÄIVÄKESKUS PYSÄKKI RY 2016. Päiväkeskus Pysäkki Ry. Toimintakertomus vuodelta 2015. Iisalmi: Päiväkeskus Pysäkki Ry.

PÄIVÄKESKUS PYSÄKKI RY 2015. Päiväkeskus Pysäkki Ry. Toimintakertomus vuodelta 2014. Iisalmi: Päiväkeskus Pysäkki Ry.

PÄIVÄKESKUS PYSÄKKI RY 2009. Päiväkeskus Pysäkin merkittävimmät yhteistyökumppanit [verkkajulkaisu]. Päiväkeskus Pysäkki Ry. [Viitattu 2016-08-06.] Saatavissa: http://paivakeskuspysakki.fi/index.php?option=com_content&view=article&id=9&Itemid=10

RIIKONEN, Eero ja VATAJA, Sara 2009. Voimavarasuuntautuneet neuvonta-, ohjaus- ja terapiamuodot [verkkoartikkeli]. Kustannus Oy Duodecim. [Viitattu 2015-08-01.] Saatavissa: http://www.terveyskirjasto.fi/terveyskirjasto/tk.koti?p_artikkeli=onn00105

ROOS, J.P. 1988. Elämäntavasta elämänkertaan. Jyväskylä: Tutkijaliitto.

SALO-CHYDENIUS, Sisko, HOLMBERG, Jan ja PARTANEN, Airi 2015. Riippuvuuskäyttäytyminen. Julkaisussa: PARTANEN, Airi, HOLMBERG, Jan, INKINEN, Maria, KURKI, Marjo ja SALO-CHYDENIUS, Sisko. Päihdehoitotyö. Helsinki: Sanoma pro oy, 105–130.

SININAUHA s.a.a. Sininauhaliiton historia [verkkajulkaisu]. Sininauhaliitto ja Sininauhasäätiö. [Viitattu 2016-08-06.] Saatavissa: <http://www.sininauha.fi/organisaatio/sininauhaliitto/sininauhaliiton-historia>

SININAUHA s.a.b. Sininauhaliiton toiminta [verkkajulkaisu]. Sininauhaliitto ja Sininauhasäätiö. [Viitattu 2016-08-06.] Saatavissa: <http://www.sininauha.fi/organisaatio/sininauhaliitto/sininauhaliiton-toiminta>

SONKAJÄRVEN KUNTA s.a.a. Etuvisu [verkkajulkaisu]. Sonkajärven kunta. [Viitattu 2016-10-11.] Saatavissa: <http://sonkajarvi.fi/Suomeksi>

SONKAJÄRVEN KUNTA s.a.b. Sukeva [verkkajulkaisu]. Sonkajärven kunta. [Viitattu 2016-08-06.] Saatavissa: <http://www.sonkajarvi.fi/Suomeksi/Sukeva>

SONKAJÄRVEN KUNTA s.a.c. Tietoa Sonkajärvestä [verkkajulkaisu]. Sonkajärven kunta. [Viitattu 2016-08-06.] Saatavissa: <http://www.sonkajarvi.fi/Suomeksi/Tietoa-Sonkajarvesta>

SOTKANET.FI 2016a. Alkoholijuomien myynti, 100 % alkoholia, litraa / 15 vuotta täyttäneet [verkkajulkaisu]. Terveyden ja hyvinvoinnin laitos. [Viitattu 2016-10-02.] Saatavissa: <https://www.sotkanet.fi/sotkanet/fi/taulukko/?indicator=sw43AQA=®ion=szZ1BgA=&year=sy4rAwA=&gender=t&abs=f&color=f>

SOTKANET.FI 2016b. Alkoholijuomien myynti, 100 % alkoholia, litraa / 15 vuotta täyttäneet (ind. 3716) [verkkajulkaisu]. Terveyden ja hyvinvoinnin laitos. [Viitattu 2016-10-02.] Saatavissa: <https://www.sotkanet.fi/sotkanet/fi/metadata/indicators/3716>

SOTKANET.FI 2016c. Pitkäaikaistyöttömät, % työttömistä (ind. 326) [verkkajulkaisu]. Terveyden ja hyvinvoinnin laitos. [Viitattu 2016-10-02.] Saatavissa: <https://www.sotkanet.fi/sotkanet/fi/metadata/indicators/326>

SOTKANET.FI 2016d. Tulostaulukko [verkkajulkaisu]. Terveyden ja hyvinvoinnin laitos. [Viitattu 2016-10-02.] Saatavissa: <https://www.sotkanet.fi/sotkanet/fi/taulukko/?indicator=szYKtDbKAAA=®ion=szZ1tjbxBAA=&year=sy4rAwA=&gender=t&abs=f&color=f>

STM s.a. Päihdepalvelut [verkkajulkaisu]. Sosiaali- ja terveysministeriö. [Viitattu 2015-08-14.] Saatavissa: <http://stm.fi/paihdepalvelut>

THL 2016a. Alkoholi ja mielenterveys [verkkajulkaisu]. Terveyden ja hyvinvoinnin laitos. [Viitattu 2016-08-11.] Saatavissa: <https://www.thl.fi/fi/web/alkoholi-tupakka-ja-riippuvuudet/alkoholi/alkoholihaitat/alkoholi-ja-terveys/alkoholi-ja-mielenterveys>

THL 2016b. Alkoholijuomien kulutus 2015 [verkkodokumentti]. Terveyden ja hyvinvoinnin laitos. Tilastoraportti 5/2016. [Viitattu 2016-10-02.] Saatavissa: <http://www.julkari.fi/bitstream/handle/10024/130434/Tr05.pdf?sequence=3>

THL 2016c. Osallisuus [verkkajulkaisu]. Terveyden ja hyvinvoinnin laitos. [Viitattu 2016-08-16.] Saatavissa: <https://www.thl.fi/fi/web/hyvinvointi-ja-terveys/eriarvoisuus/hyvinvointi/osallisuus>

THL 2016d. Päihdehoito [verkkajulkaisu]. Terveyden ja hyvinvoinnin laitos. [Viitattu 2016-08-07.] Saatavissa: <https://www.thl.fi/fi/web/alkoholi-tupakka-ja-riippuvuudet/paihdehoito>

THL 2014. Päihde- ja riippuvuusongelmat [verkkajulkaisu]. Terveyden ja hyvinvoinnin laitos. [Viitattu 2016-08-10.] Saatavissa: <https://www.thl.fi/fi/web/alkoholi-tupakka-ja-riippuvuudet/paihdehoito/paihdehaitat-kayttajalle-laheisille-ja-yhteiskunnalle/paihde-ja-riippuvuusongelmat>

TE-PALVELUT 2016a. Palkkatuki [verkkajulkaisu]. Työ- ja elinkeinoministeriö. [Viitattu 2016-08-06.] Saatavissa: http://www.te-palvelut.fi/te/fi/tyonantajalle/loyda_tyontekija/tukea_rekrytointiin/palkkatuki/index.html#DuunikorttijaSanssi-kortti

TE-PALVELUT 2016b. Työkokeilun käytännöt säännökset [verkkajulkaisu]. Työ- ja elinkeinoministeriö. [Viitattu 2016-08-06.] Saatavissa: http://www.te-palvelut.fi/te/fi/erikoissivut/kaytannot_ja_saannokset/index.html

TE-PALVELUT 2014. Kuntouttava työtoiminta - kunta tukee työllistymistäsi [verkkajulkaisu]. Työ- ja elinkeinoministeriö. [Viitattu 2016-08-06.] Saatavissa: http://te-palvelut.fi/te/fi/tyonhakijalle/tukea_tyollistymiseen/kuntouttava_tyotoiminta/index.html

TUOMI, Jouni ja SARAJÄRVI, Anneli 2009. Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi. 5. uudistettu painos. Helsinki: Kustannusosakeyhtiö Tammi.

TILASTOKESKUS s.a. Validiteetti [verkkajulkaisu]. Tilastokeskus. [Viitattu 2016-03-24.] Saatavissa: <http://www.stat.fi/meta/kas/validiteetti.html>

YLÄ-SAVON SOTE KUNTAYHTYMÄ s.a.a. Mielenterveys- ja päihdesuunnitelma 2016–2020 [verkkodokumentti]. Ylä-Savon SOTE kuntayhtymä. [Viitattu 2016-09-23.] Saatavissa: <http://www.ylasavonsote.fi/documents/10192/15830/Mielenterveys-+ja+p%C3%A4ihdesuunnitelma2016-2020.pdf/bd622254-96f9-49dd-b6db-75816562dad6>

YLÄ-SAVON SOTE KUNTAYHTYMÄ s.a.b. Ylä-Savon SOTE kuntayhtymä [verkkajulkaisu]. Ylä-Savon SOTE kuntayhtymä. [Viitattu 2016-09-23.] Saatavissa: <http://www.ylasavonsote.fi/kuntayhtyma>

LIITE 1: TUTKIMUSLUPA-ANOMUS

Anomus
Ohje

2 (4)

13.5.2015

Tutkimuksen ohjaaja/ohjaajat

Ohjaaja Anne Walden

Tutkimus

Tutkimuksen nimi/aihe Kvalitatiivinen tutkimus asiakkaiden näkemyksistä päihdepalveluiden tarpeellisuudesta, toimivuudesta ja kehittämisestä

Tutkimuksen tarkoitus Selvittää asiakkaiden näkemyksiä Päiväkeskus Pysäkki Ry Sonkajärven palveluista toiminnanohjaajan avuksi toiminnan kehittämiseen

Tutkimustehtävät

1. Mitä palveluita Päiväkeskus Pysäkki Ry Sonkajärvi tällä hetkellä tarjoaa asiakkailleen?
2. Miten asiakkaat kokevat palveluiden tarpeellisuuden ja toimivuuden?
3. Mitä kehitettävää asiakkaat näkevät palveluissa?

Tutkimusote ja -menetelmät Kvalitatiivinen tutkimus, teemahaastattelut

Tutkimusajankohta alkaa Syksy 2015 ja päättyy Kevät 2016

Tutkimuspaikka Päiväkeskus Pysäkki Ry Sonkajärvi (Sonkajärvi ja Sukeva)

Tutkimussuunnitelma liitteenä *tiivistelmä*

Allekirjoitukset

lisämi: 22.5.2015

Paikka ja päivämäärä

Hannele Luukkainen HANNELE LUUKKAISEN
Tutkimuksen tekijä/tekijät

Anne Walden
Oppilaitoksen edustaja/yhteyshenkilö

Anne Walden

LIITE 2: TUTKIMUKSEN IDEAN ESITTELY TUTKIMUSLUPA-ANOMUKSEEN

Tutkimuksen idean esittely

Tutkimukseni nimi: "Kvalitatiivinen tutkimus asiakkaiden näkemyksistä päihdepalveluiden tarpeellisuudesta, toimivuudesta ja kehittämisestä"

Tutkimukseni toimeksiantaja on Päiväkeskus Pysäkki ry ja toteutan tutkimuksen Sonkajärvellä. Tutkimukseni tavoite on kartoittaa millaista apua ja palveluita Päiväkeskus Pysäkki Ry Sonkajärvi tällä hetkellä tarjoaa asiakkailleen sekä tärkeimpänä tavoitteena selvittää, miten asiakkaat kokevat palveluiden tarpeellisuuden ja toimivuuden. Asiakkaiden ajatusten pohjalta tutkimukseni tarkoituksena on saada sekä Sonkajärven että Sukevan päiväkeskuksille ideoita toiminnan kehittämiseen. Toteutan tutkimukseni kvalitatiivisella eli laadullisella tutkimuksella käyttäen teemahaastattelua asiakkaiden ajatusten kartoittamiseen. Tutkimukseni valmistuu vuoden 2016 loppuun mennessä.

Otan huomioon koko tutkimukseni ajan eettisyyden, haastatteluihin osallistuvien henkilöllisyyden salassa pitämisen ja sitoudun sekä oppilaitokseni että tutkimukseni toimeksiantajan velvoittamaan ehdottomaan vaitiolovelvollisuuteen.

lissalmessa 22.5.2015

Savonia-ammattikorkeakoulun sosionomi-opiskelija

Hannele Luukkonen

LIITE 3: TUTKIMUSLUPA

Anomus
Ohje

4 (4)

13.5.2015

Päätös

 Tutkimuslupa myönnetään

 Yhteyshenkilö Eeva-Mai Penttonen
 Tutkimuslupaa ei myönnetä

Perustelut

Päiväkeskus Pysäkki ry:n hallitus on
myöntänyt 8.6.2015 kokouksessaan
tutkimusluvan ONT varten. Merita Mauin toimii
ONT:ssä työelämän ohjaajana.

Tutkimuksen valmistuttua tekijät toimittavat tutkimuksen yhteyshenkilölle

- tiivistelmän (suomeksi / englanniksi)
 tutkimusraportin tai/ja
 esittelevät tutkimuksensa suullisesti

lissalmessa 9.6.2015

Paikka ja päivämäärä

 Allekirjoitus (Nimi ja virka-asema) Eeva-Mai Penttonen
Toiminnanjohtaja

LIITE 4: SUOSTUMUS HAASTATTELUUN

SUOSTUMUS HAASTATTELUUN

Allekirjoittanut suostuu haastateltavaksi opinnäytetyöhön liittyvään tutkimukseen. Tutkimuksessa kartoitetaan asiakkaiden näkemyksiä Päiväkeskus Pysäkki ry Sonkajärven palveluiden tarpeellisuu-
desta, toimivuudesta ja kehittämisestä. Haastattelujen tarkoituksena on saada ideoita Pysäkin toi-
minnan ja palveluiden kehittämiseen.

Haastatteluun osallistuminen on vapaaehtoista, ja haastattelu voidaan keskeyttää haastateltavan
pyynnöstä. Haastattelun käsittely tapahtuu luottamuksellisesti sekä nimettömänä, ja haastateltavaa
ei voi tunnistaa opinnäytetyöstä. Jos haastateltava antaa luvan haastattelun nauhoittamiseen, haas-
tattelun jälkeen nauhoitus litteroidaan (kirjoitetaan puhtaaksi) ja tämän jälkeen nauha tuhotaan asi-
anmukaisesti.

Haastattelijana sekä tutkimuksen tekijänä toimii sosionomiopiskelija Hannele Luukkonen Iisalmen
Savonia-ammattikorkeakoulusta. Tutkimuksen tekijää sitoo salassapito- ja vaitiolovelvollisuus.

Haastattelun saa nauhoittaa:

- kyllä
- ei

Annan suostumuksen haastatteluun ja siitä saadun materiaalin käyttämiseen tutkimuksessa.

Aika ja paikka _____

Allekirjoitus _____

Nimen selvennys _____

LIITE 5: TEEMAAHAASTATTELU

Teemahaastattelu**1. TAUSTATIEDOT**

- Ikä
- Sukupuoli

2. TAVOITETTAVUUS

- Milloin asiakas on tutustunut Pysäkkiin?
- Miten asiakas on tutustunut Pysäkkiin/mistä sai tietoa paikasta?
- Oliko Pysäkille helppo mennä ensimmäisen kerran?

3. PÄIVÄKESKUS

- Miten usein asiakas käy päiväkeskuksella?
- Miten asiakas viettää aikaa päiväkeskuksella? (ruokailu, kahvi, lehdet, ystävät)
- Onko asiakas osallistunut toimintatuokioihin/tapahtumiin/retkille? Mihin?
- Millaista toimintaa asiakas haluaisi? Mitä pitäisi olla, että asiakas kävisi useammin?
- Millainen tunnelma päiväkeskuksella yleensä on, onko sinne mukava mennä?
- Miten asiakas otetaan huomioon?
- Aukioloajat (ma–pe klo.8–13)
- Päiväkeskuksen sijainti
- Päiväkeskuksen tilat

4. PALVELUT

- Tietääkö asiakas mitä palveluita Pysäkiltä voi saada?
- Mitä Pysäkin palveluita asiakkaalla on käytössä?
- Tuntuuko asiakkaasta, että hän on itse saanut osallistua palvelun suunnitteluun? Miten? (Palvelusuunnitelma?)
- Haluaisiko asiakas osallistua enemmän toimintojen/palveluiden suunnitteluun? Miten?
- Onko asiakkaalta kysytty mielipidettä palveluista/kerätty palautetta esim. lomakkeella?
- Tuntuuko asiakkaasta, että jokin toiminta Pysäkillä tarpeetonta?

- Tuntuuko asiakkaasta, että jotain toimintaa tai palveluita pitäisi olla lisää?
- Mikä Pysäkissä/palveluissa on erityisen hyvää?
- Mikä Pysäkissä/palveluissa on erityisen huonoa?

5. APU JA TUKI

- Millaista apu/tuki on käytännössä?
- Tuntuuko asiakkaasta, että hän saa apua/tukea silloin, kun sitä tarvitsee?
- Saako asiakas apua/tukea riittävästi?
- Onko Pysäkki muuttanut jotain asiakkaan elämässä?
- Mikä muuttuisi asiakkaan elämässä, jos Pysäkkiä ei olisi?

6. TYÖNTEKIJÄT

- Onko työntekijöitä tarpeeksi asiakkaan mielestä?
- Mitä mieltä asiakas on työntekijöistä tai työskentelytavoista? (asumisen tuen ohjaaja, kuntouttavan työtoiminnan ohjaaja, toiminnanohjaaja, päiväkeskustyöntekijät)
- Luottaako asiakas työntekijöihin?

7. MUUTA

- Onko asiakas saanut uusia ystäviä Pysäkiltä? Onko se hänelle tärkeää?
- Onko asiakkaalla jotain muuta mitä hän haluaisi sanoa?
- Onko asiakkaalla vielä jotain sanottavaa Pysäkin kehittämisestä?

LIITE 6: ALALUOKKIEN MUODOSTUMINEN

Esimerkkejä pelkistetyistä ilmauksista**Alaluokat**

Saanut tietoa Pysäkistä sosiaalitoimisto

tiedon saanti

Saanut tietoa Pysäkistä työvoimatoimisto

Ei tietoa kaikista palveluista

tietous palveluista

Tietous omista palveluista

Apua saa silloin, kun sitä tarvitsee

avun saanti

Välillä ei saa apua kiireen takia

Tuntunut helpolta mennä Pysäkille ensimmäisen kerran

ensimmäinen käyntikerta

Ensimmäisen kerran Pysäkille mennessä oli leimautumisen pelkoa

Päiväkeskuksella käynti kolmena päivänä viikossa

käyntikerrat

Päiväkeskuksella käynti neljänä päivänä viikossa

Osallistunut useisiin toimintoihin

ajanvietto

Osallistunut harvoin toimintoihin

Päiväkeskuksella hyvä tunnelma

tunnelma

Asiakkaat otetaan huomioon tervehtimällä

Hyvät aukioloajat

aukiolo

Aukioloajat hiukan pidemmiksi

Päiväkeskuksen sijainti hyvä

sijainti

Portaat huonot esteettömyyden vuoksi

tilat

Tilat kodikkaat

Ruoka	hyvät asiat
Työllistäminen	
Tupakkapaikka liian lähellä ulko-ovea	huonot asiat
Epäkäytännölliset tilat	
Elämään tullut sisältöä	arjen sujuvuus
On auttanut raittiina pysymiseen	
On saanut Pysäkiltä uusia sosiaalisia suhteita ja se on tärkeää	sosiaaliset suhteet
On saanut Pysäkiltä uusia sosiaalisia suhteita, mutta ei koe sitä tärkeäksi	
Asiakas tyytyväinen työntekijöihin	päiväkeskustyöntekijät
Oma-aloitteisuus voisi olla parempi	
Asiakas tyytyväinen ohjaajiin	ohjaajat
Ohjaajien välistä tiedonkulkua parannettava	
Ei täyttä luottamusta päiväkeskustyöntekijöihin	luottamus
Luottamus työntekijöihin 100%	
Työntekijöiden vaihtuvuus hyvä	vaihtuvuus
On tarpeeksi työntekijöitä	määrä
Olisi hyvä olla toinen toiminnanohjaaja	
On saanut vaikuttaa omien palveluiden suunnitteluun	omat palvelut
Allekirjoitukset sopimuksiin	
Ei ole kysytty mielipidettä palveluista	mielipidekyselyt
On kysytty mielipidettä palveluista	
Ei ole ollut kiinnostunut vaikuttamisesta	kiinnostus
Voisi osallistua suunnitteluun	
Henkilökuntapalaverit hyviä vaikuttamismahdollisuuksia	henkilökuntapalaverit

Kuntalaisille enemmän tiedotusta Pysäkin palveluista
Pysäkki enemmän esillä

tiedottaminen

Asiakkaiden leimautuminen saatava pois

leimautuminen pois

Enemmän töitä tarjolle työttömille
Pidempiä työllistymisjaksoja

työllistämispalvelut

Enemmän vaihtoehtoja ruokiin
Ruoka voisi olla hieman kalliimpaa

ruoka

Ruoka-apu, asiakas saa itse valita mitä ottaa

ruoka-apu

LIITE 7: ABSTRAHOINTI

